

Uloga jezičnih igara u poticanju jezične djelatnosti slušanja

Letić, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:746824>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

MARTINA LETIĆ
**ULOGA JEZIČNIH IGARA U POTICANJU
JEZIČNE DJEALTNOSTI SLUŠANJA**
Diplomski rad

Zagreb, rujan, 2022.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
ZAGREB**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Martina Letić

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: Uloga jezičnih igara u poticaju jezične
djelatnosti slušanja**

MENTOR: doc. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Zagreb, rujan 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. UČENJE JEZIKA U ŠKOLSKOJ DOBI	2
2.1. GRAMATIČKA OBILJEŽJA JEZIKA	5
2.2. LEKSKČKA OBILJEŽJA JEZIKA	7
3. RAZVOJ JEZIČNIH DJELATNOSTI.....	10
3.1. JEZIČNA DJELATNOST SLUŠANJA.....	12
4. O IGRI.....	16
4.1. DIDAKTIČKE IGRE	18
4.1.1. JEZIČNE IGRE	21
5. ISTRAŽIVANJE I RASPRAVA	23
5.1. CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA	23
5.2. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA.....	23
5.3. OPIS UZORKA.....	23
5.4. OPIS INSTRUMENTA ISTRAŽIVANJA	25
5.5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	30
6. ZAKLJUČAK	37
7. POPIS LITERATURE	38
8. PRILOZI.....	40

SAŽETAK

Usvajanje jezika odvija se pomoću 4 osnovne jezične djelatnosti: govorenja, slušanja, čitanja i pisanja. Jezična djelatnost slušanja je prva djelatnost s kojom se dijete susreće odmah nakon rođenja. Slušajući glasova iz okoline, dijete počinje usvajati jezik i komunicirati s drugima. Razvijena vještina slušanja omogućuje bolju komunikaciju s drugima, bolje rezultate i uspjehe. Mnoga istraživanja (Velički i Peti Stantić, 2009; Aladrović Slovaček, 2011; PavličevićFranić, Aladrović Slovaček i Ivanković, 2011) pokazala su kako djeca uče igrajući se, te stvaraju pozitivan stav prema hrvatskom jeziku. Stoga, svrha ovog rada je ispitati utjecaj jezičnih igara na jezičnu djelatnost slušanja. Jezična igra jest igra čiji cilj ovladavanje jezika i njegovog sadržaja, na zanimljiv i kreativan način. U skladu s istraživanjem postavljeni su problemi koja se odnose na uspjeh i utjecaj jezičnih igara učenika 3. razreda osnovne škole. Rezultati istraživanja pokazali su jezične igre utjecale na jezičnu aktivnost slušanja te tako pokazale statistički značajan uspjeh eksperimentalne skupine u odnosu na kontrolnu skupinu u jezičnoj djelatnosti slušanja.

KLJUČNE RIJEČI: *učenje jezika, aktivno slušanje, jezična igra, didaktička igra, jezična djelatnost*

SUMMARY

Language acquisition takes place through four basic language activities: speaking, listening, reading and writing. The language activity of listening is the first activity that a child encounters immediately after birth. The child begins to acquire language and communicate with others through the listening to voices from the environment. A developed listening skill enables better communication with others, better results and successes. Many researches (Velički and Peti Stantić, 2009; Aladrović Slovaček, 2011; Pavličević-Franić, Aladrović Slovaček and Ivanković, 2011) showed that children learn by playing and create a positive attitude towards the Croatian language. Therefore, the purpose of this paper is to examine the influence of language games on the linguistic activity of listening. A language game is a game whose goal is to improve the language and its content in an interesting and creative way. Problems related to the success and impact of language games of 3rd grade elementary school students were set in accordance with the research. The results of the research showed that the language games influenced the linguistic activity of listening and thus showed a statistically significant success of the experimental group compared to the control group in the linguistic activity of listening.

KEY WORDS: *language learning, active listening, language activities, didactic games, language skills, language learning*

1. UVOD

U ovome radu govorit ću o ulozi jezičnih igara u poticanju jezične djelatnosti slušanja, a cilj rada jest otkriti utječu li jezične igre na uspjeh jezične djelatnosti slušanja.

Razlog teme koju sam odabrala jest što igra djetetu vrlo mnogo znači i upravo zbog htjela sam istražiti i proučiti povezanost igre i jezične djelatnosti slušanja, odnosno može li dijete zaista kroz igru nešto novo usvojiti ili primjerice uvježbati. U današnje vrijeme nastava Hrvatskog jezika je i dalje organizirana u obliku frontalnog rada, gdje je učitelj u središtu zbivanja, a učenici u rijetko kojem slučaju dobiju pravo na riječ gdje mogu izraziti svoje misli i osjećaje. Tu nastaje problem, jer učenici nemaju mogućnosti biti saslušani, a od njih se očekuje da aktivno slušaju. Dijete se sa slušanjem susreće već u majčinoj utrobi slušajući glasove iz okoline. Dolaskom na svijet, dijete također sluša svoju okolinu i tako počinje govoriti. No, pitanje koje se postavlja jest zašto dijete ponekad ne sluša? Kako utjecati da dijete aktivno sluša? Kako bi učenici razvila aktivno slušanje, učenicima treba omogućiti prostor za iznošenje vlastitih mišljenja, na koja će učitelj dati svoju povratnu informaciju. Postoje razne jezične igre koje autorica Aladrović Slovaček (2018) opisuje u svojoj knjizi *Kreativne jezične igre* koje mogu zaista utjecati na jezičnu djelatnost slušanja. Naravno, pri razvijanju jezične djelatnosti slušanja, ne treba izostaviti i ostale jezične djelatnosti čitanja, govorenja i pisanja, za koje su također u navedenoj knjizi osmišljene zanimljive i kreativne igre.

Ovaj rad podijeljen je na dva dijela. Prvi dio jest teorijski dio koji govori o učenju jezika u školskoj dobi (gramatička i leksička obilježja), razvoju jezične djelatnosti slušanja te o igri (jezične i didaktičke igre). U drugom dijelu opisano je istraživanje, koje je provedeno u dva treća razreda osnovne škole Ivan Gundulić u Zagrebu. Oba razreda su ispitani u uspjehu aktivnog slušanja s istim tekstom. U jednom razredu su provodile razne jezične igre kako bi se utvrdilo utječu li jezične igre na aktivno slušanje. Drugi razred je služio kao eksperimentalna grupa, te u njemu se nisu provodile jezične igre nego samo test aktivnost slušanja. Na samom kraju su rezultati oba razreda prikupljeni te analizirani.

2. UČENJE JEZIKA U ŠKOLSKOJ DOBI

Već od rođenja dijete je izloženo učenju jezika. Roditelji i ostala djetetova okolina prvi su djetetovi doticaji usvajanja jezika. No, polaskom u školu, dijete počinje svoj jezik dodatno razvijati. Pri tomu učitelj preuzima važnu ulogu te uloga učitelja je poticati djetetov jezični razvoj kroz četiri jezične djelatnosti: govorenje, slušanje, čitanje i pisanje. Proces jezičnog usvajanja se događa kroz tri faze, predjezičnu, jezičnu te posljednja faza oko djetetove treće godine života kojom se razvijaju temelji materinskog jezik. (Aladrović Slovaček, 2019)

Budući da usvajanje jezika traje do djetetove jedanaeste-dvanaeste godine, s polaskom u školu djeca nastavljaju proširivati svoje znanje jezika. Pri učenju jezika autor Halliday (2003) navodi kako postoje tri načina učenja jezika: učenje jezika, učenje jezikom i učenje o jeziku. Način „učenje jezika“ započinje djetetovim rođenjem, gdje dijete ima ulogu slušatelja. Već nakon godinu dana dijete započinje govoriti i uključuju se u komunikaciju s drugim ljudskim bićima. Pri komunikaciji postoje tri različita izraza: geste, zvukovi i pisanje koja su svojstvena samo živim bićima. Komunicirajući s drugim ljudima gradimo svijet oko sebe te tako koristimo način „učenje jezikom“. Svaki čovjek koji komunicira u djetetovoj okolini čini dio djetetovog ranog jezičnog učenja. Polaskom u školu, dijete je izloženo trećem načinu „učenje o jeziku“ gdje dijete osim razvijajući svoj jezik razvija i kognitivni razvoj.

Autorica Pavličević-Franić (2005) dijeli učenje jezika na dva načina: jezici koji se usvajaju, pri čemu se misli na materinski jezik u ranome djetinjstvu te jezici koji se uče, odnosno svi ostali jezici naučeni poslije razvojnog razdoblja. Prvi jezik koje dijete usvaja jest okolinski jezik, koji se usvaja spontano te je dominantan jezik kojim osoba najbolje vlada u komunikaciji. Zastupnici biheviorističke teorije smatraju kako oponašajući odrasle govornike, metodom pokušaja i pogriješaka, poticaja i ponavljanja dijete usvaja jezik i ovladava jezičnim sustavom.

Uzimajući u obzir da je hrvatski jezik najopsežniji predmet osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, u temeljnim dokumentima *Nastavnom planu i program* (2006) te *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* (2010) cilj nastave hrvatskog jezika je usavršiti učenike za uspješnu komunikaciju na materinskom jeziku te razvoj jezičnih kompetencija. Pri tome se očekuje razvoj komunikacijske kompetencije kao jezične osposobljenosti za svakodnevne komunikacijske potrebe. (Aladrović Slovaček, 2019) Pri ostvarivanju ciljeva učenja svakako je bitna dobro

strukturirana nastava, odabir primjerenih metoda učenja i poučavanja koje će učenike dovesti do zaključivanja, promišljanja i otkrivanja novih spoznaja, te u svakom slučaju ukoliko nastavu ne prilagodimo dobi učeniku i njegovom predznanju, cilj nastave će teško biti ostvariv.

Prema Kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik (2019) nastava hrvatskog jezika bazira se prema razvoju četiri jezične djelatnosti: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje, te njihovim međudjelovanjem se također potiče razvoj dječjeg vokabulara. Osim toga, učenje jezika je planirano kroz četiri ciklusa. Od prvog do četvrtog razreda osnovne škole se odvija prvi ciklus, nakon kojeg dolazi međuciklus koji traje tijekom petog i šestog razreda. U sedmom i osmom razredu osnovne škole te prva dva razreda srednje škole se događa događa se treći ciklus poučavanja jezika. Tijekom završnih razreda srednjih škola je posljednji, četvrti ciklus.

U razrednoj nastavi prema Kurikulu (2019) 60 % odnosi se na jezik i komunikaciju odnosno A domeni, 30 % na književnost i stvaralaštvo te samo 10% na kulturu i medije. S prelaskom u više razrede, smanjuje se nastava jezika i komunikacije, te taj dio pripada književnost i stvaralaštvu, dok kultura i mediji ostaju jednaki kao i u prethodnim razredima.

Nastava hrvatskog jezika podijeljena je u tri različite domene, koje su međusobno povezane. Domena A Hrvatski jezik i komunikacija odnosi se na usvajanje hrvatskog jezika koristeći četiri jezične djelatnosti: slušanja, čitanja, pisanja i govorenja, koje omogućuju stjecanje komunikacijskih jezičnih kompetencija. Pri tome učenik stječe vještine komunikacija s drugima u različitim okolnostima, izražavanja svojih mišljenja i stavova i sl. Domena B Književnost i stvaralaštvo osposobljuje učenika na shvaćanje književnosti kao umjetnosti riječi. Kroz različite književne tekstove učenik upoznaje različite kulture, običaje, tradicije, razvija pozitivan stav i potrebu prema čitanju, te razvija kreativnu verbalnu i neverbalnu komunikaciju. Domena C Kultura i mediji razvija učenikova znanja o sebi i drugima, te prihvaćanje različitih uvjerenja i vrijednosti. Upotrebom različitih medija dijete razvija svoj kritički stav prema medijima, shvaća utjecaj medija na pojedinca i društvo, potiče ga se na upoznavanje različitih kulturnih događaja. S obzirom da svaka od tih domena ima sadržaje koje se mogu odrađivati cijeli školski sat, u jednom školskom satu moguće je iskombinirati sadržaje svih domena Hrvatski jezik i komunikacija, Književnost i stvaralaštvo, Kultura i medij, što će možda biti jako poučljivo i zanimljivo za učenike. (Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, 2019).

Istraživanja provedena 2010. godine u nekoliko vrtića (Mišković i Aladrović Slovaček 2010) su pokazala kako od 92% ispitanе djece već u predškolskoj dobi zna prepoznati te napisati slova hrvatske abecede, dok 63% djece zna čak napisati svoje ime i prezime velikim tiskanim slovima. S obzirom da se radi o velikom postotku djece koja već s polaskom u prvi razred znaju slova abecede, to ne utječe pozitivno na učenje jezika, te stvara poteškoće u ovladavanju hrvatskim jezikom, odnosno pri usvajanju gramatičkih i pravopisnih pravila. Zbog toga se naglašava važnost upotrebe Nastavnog plana, koji je prilagođen mogućnostima i interesima učenika, te je učenje usmjereno upravo prema učeniku, a ne prema sadržaju.

Suvremena teorija jezičnog udžbenika hrvatskog jezika na temelju brojnih istraživanja odlučila se za komunikacijski tip udžbenika koji jezični sadržaj oblikuje na manje logičke cjeline, pri čemu se olakšava učenje i potiče spoznajna znatiželja. (NOK 2010) Promatrajući udžbenike može se uočiti kako se razvoju komunikacijskih sposobnosti vrlo slaba uloga daje. Udžbenici nižih razreda (Aladrović Slovaček, 2009) sadrže i znatan udio sadržaja koji potiču komunikacijsku kompetenciju, no i dalje se teži k povećavanju broja zadataka, koji će razvijati komunikacijsku kompetenciju. Također, istraživanja su pokazala da je u udžbeniku najzastupljeniji književno umjetnički funkcionalni stil, dok se ostali stilovi uopće ne pojavljuju, što je potrebno promijeniti te uvesti i druge funkcionalne stilove. Isto tako, jezične igre (Hudina 2017) vrlo rijetko su zastupljene u udžbenicima jezika i jezičnog izražavanja. Praksa je pokazala da udžbenik više nije glavni izvor znanja, niti „knjiga za učenje“ već „knjiga koja uči“, koja kreativnim i divergentnim pitanjima izbjegava monotonost te razvija učeničku kreativnost i samostalnost. Kao najvažnije kompetencija na materinskom jeziku jest Komuniciranje na materinskom jeziku prema *Preporukama o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje (2006)*. Stoga vrlo je bitno, u nastavu hrvatskog jezika uvrstiti i razvijanje jezičnih kompetencija kako bi djeca na temelju tih kompetencija mogli dalje usavršavati i razvijati svoje znanje. Pri tome se ponajprije podrazumijeva bogaćenje rječnika, poticanje jezičnih djelatnosti te povezivanje udžbeničkih tekstova sa situacijama iz vlastitih života.

2.1. GRAMATIČKA OBILJEŽJA JEZIKA

U procesu usvajanja riječi, dijete usvaja i morfološka obilježja riječi. Dijete uči kako smisljeno povezati riječi u rečenicu (Vrsaljko i Paleka, 2018). Ako dijete je prerano izloženo normama i pravilima hrvatskog jezika, njegovo učenje nažalost neće biti uspješno. Svako dijete može na pamet naučiti pravila, no to nije smisao gramatike. Prema Pavličević-Franić (2005) u ranom razdoblju jezičnog učenja treba se usvajati funkcionalna komunikacija. To bi značilo pragmatično usvajanje gramatičkih informacija, dakle s definicijama i pravilima dijete se susreće tek nakon što spoznajno se upoznaju s gramatikom.

Autor Bošnjak Botica (2016) objašnjava kako djeca pri upotrebi složenijih izraza počinju upotrebljavati gramatičke morfeme: prefiske, sufikse, prijedloge te stvarati oblike za padež, broj, rod, vrijeme, lice itd. Pri usvajanju imenske i glagolske morfologije, djeca ponajprije trebaju analizirati strukturu riječi koju su čuli, odnosno razlikovati osnovu od afiksa, te im pridružiti odgovarajuća značenja i tada ih početi upotrebljavati u novim kombinacijama. Taj proces raščlanjivanja oblika i pridruživanja značenja jest preduvjet za ovladavanje fleksijske morfologije, odnosno stvaranja oblika riječi (*mama, mame, mami*). Pretpostavlja se da prvo svladaju primjere, a nakon toga su sposobni primjenjivati gramatička pravila. Proces stvaranja drugih oblika na osnovi riječi riječi zahtijevan je proces za djecu, te može potrajati nekoliko mjeseci. No, važno istaknuti da kada dijete jednom nauči koji morfem ide za koje lice ili vrijeme, padež ili broj, dijete počinje to pravilo upotrebljavati na nekom idućem glagolu ili imenskoj riječi. Tu može doći do problema, jer nisu svi glagoli pravilni te ne idu svi glagoli po istoj paradigmi.

Gramatički razvoj (Aladrović Slovaček, 2019) se u lingvistici smatra formalnom kategorijom te dio istraživača tvrdi da dijete uči jezik slušajući te formalne kategorije. Pod formalnim kategorijama se podrazumijeva gramatičke funkcije subjekta, objekta i sl., koje su dio urođenog djetetovog znanja. Drugi dio istraživača smatra kako dijete uz govor uči i gramatičke funkcije i odnose uporabom jezika u komunikacijskog situaciji i na osnovi kognitivnih sposobnosti.

Jedan od najsloženijih sadržaja s kojima se dijete treba susresti jest upravo gramatika. Iako već oko šeste-sedme godine dijete je svladao većinu padeža i složenih oblika, dijete i dalje ima problema pri usvajanju gramatičkih sadržaja. Razlog za uvježbavanjem gramatičkih sadržaja jest

upravo zbog razlike između zavičajnih govora i hrvatskog standardnog jezika. (Pavličević-Franić, 2005)

Morfologija hrvatskog jezika obuhvaća različita područja: sklonidbu, sprezanje, komparaciju, vrste riječi, morfeme i tvorbu riječi. Usvajajući različite morfeme, razvoj dječjeg rječnika se usporava. To razdoblje se naziva prijelazna faza u dječjem razvoju (Aladrović Slovaček, 2019). Nakon što djeca usvoje osnovne gramatičke oblike, njihov rječnik se počinje daljnje proširivati.

Smatra se da djeca ponajprije usvajaju imenica, a potom glagole. Usvajanje padeža kod djece je težak i mukotrpan proces, jer postoje tri različita nastavka: za padež, rod i broj, iz čega nastaje velik broj različitih oblika. Usvajanje padeža kod se odvija tako da djeca ponajprije svladaju nominativ, a potom akuzativ zbog važnosti odnosa subjekta i objekta. Glagolska obilježja, lice i broj, a u nekim slučajevima i rod su obilježja glagolskog sustava. Prvi glagolski oblici koje dijete počinje upotrebljavati je u 3. licu jednine, prezenta ili imperativa. Razlog tomu jest što su to najjednostavniji morfemski oblici (Bošnjak Botica, 2016).

Osim usvajanja morfologije, pod gramatičkim obilježjima također se smatra i usvajanja sintakse. Sintaksa proučava rečenicu koja je temelj komunikacije. Jelaska (2005) opisuje semantički razvoj kroz četiri stupnja. Prvi stupanj čine holofraze, koje čine jednočlani iskazi (npr. Pa-pa što bi trebalo značiti da je tata otišao). U drugoj fazi oko godinu i pol slijede dvočlane rečenice (npr. Beba pava što bi trebalo značiti ja spavam). Treći stupanj oko godinu i pol se pojavljuju dvočlani iskazi u kojemu su neki sintaktički dijelovi izostavljeni (npr. Barbi pjevala). Četvrti stupanj u razdoblju od dvije i pol godine se odnosi na uporabu gramatičkih riječi.

S obzirom da u gramatici postoji mnoštvo sadržaja koji se postupno trebaju usvojiti, gramatičke vježbe se dijele na: fonološke, morfološke i sintaktičke vježbe. Fonološke vježbe utječu na razvoj glasova odnosno fonema hrvatskog jezika. Još u predškolskom razdoblju djeca se susreću s fonološkim vježbama, no dolaskom u prvi razred postaju svjesni razlike između glasova i glasovnih skupova te uče pravilnu artikulaciju i pisanje pojedinih glasova. Morfološke vježbe proučavaju oblike riječi. Cilj takvih vježbi jest naučiti pravilno tvorbu riječi, uporabu padeža, komparacija i glagolskih vremena. Posljednje vježbe, sintaktičke vježbe utječu na spoznaju o strukturi rečenice. Čestim provođenjem sintaktičkih vježbi dijete će biti sposoban napisati točan redoslijed rečenice koja će imati smisao. (Pavličević Franić, 2005)

Poznato je da dijete kreće u prvoj godini koristi morfologiju, koja se temelji na jednostavnim oblicima koji iznose jednostavna značenja. (Vrsaljko i Paleka, 2018) Analizirajući i stvarajući razne oblike riječi dijete postupno usvaja pravila te tako je sposoban stvarati gramatički točne i složene rečenice. Prema autorici Kuvač Kraljević (2015) dijete usvaja materinski jezik do otprilike četvrte godine života. No, s obzirom na novija istraživanja jezični razvoj se smatra kao cjeloživotni razvoj. Sukladno time, usvajanje morfologije traje do djetetova polaska u školu, te poslije je riječ samo o dopuni i doradama u morfološkom razvoju.

2.2. LEKSKČKA OBILJEŽJA JEZIKA

Prema starijim lingvističkim istraživanjima smatralo se da dijete polaskom u školu završava svoj jezični razvoj. Činjenica je da dijete do polaska u školu stječe osnovne jezičnog razvoja, no polaskom u školu dolazi do nove faze jezičnog usvajanja. Leksički razvoj je najdinamičniji dio jezičnog razvoja, te tijekom cijelog života je podložan novim usvajanjima i promjenama leksika. Razvoj jezika tijekom školovanja ovisit će o razini komunikacijske kompetencije na organskome, zavičajnome idiomu (prvi usvojeni jezik), utjecaj oglednog govornog modela (učitelji, roditelji, okolina), utjecaj pisanog jezika školskih udžbenika. (Pavličević-Franić, Tamara Gazdić-Alerić, 2010:82)

Jedno od glavnih pitanja vezano za početno usvajanje jezika jest, kakvo je značenje dijete vezalo za pojedine riječi i kako te riječi dobivaju značenje kakvi odrasli imaju. Razna istraživanja pokušala su odgovoriti na to pitanje, primjerice autori Cvetanović i Vrdorić (2021) opisuju proces usvajanja leksika poput koncentričnih krugova koji se mogu podijeliti u faza: primjećivanje riječi, razumijevanje općeg značenja riječi, detaljnije razumijevane značenja riječi, sposobnost upotrebljavanja riječi na uglavnom odgovarajući način te učenje sitnih nijansi značenja riječi kako bi se riječ ispravno mogla koristiti.

S druge strane autorica Pavličević-Franić (2005) smatra kako je jezični razvoj individualan proces koji se može podijeliti u dva razdoblja: predjezično ili predlingvističko razdoblje i jezično ili lingvističko razdoblje. Razdoblja ovise o individualnim i psihofizičkim sposobnostima djeteta, te ukoliko dijete nije zrelo, njegovo usvajanje jezika neće biti uspješno, bez obzira na trud okoline. Osim toga, autorica također naglašava da dijete u prosjeku godišnje svoju rečenicu jednom riječju

proširuje, te se očekuje da do djetetove četvrte godine života, usvojena osnova materinskog jezika, koja će djetetu omogućiti daljnju komunikaciju.

Kada je riječ o djetetovom rječniku, misli se na aktivan i pasivan rječnik. Pod aktivnim rječnikom smatraju se riječi koje dijete razumije te ih je sposoban koristiti u svojoj komunikaciji. Nasuprot aktivnom, pasivan rječnik je rječnik čije riječi dijete razumije, ali ih ne upotrebljava. Aktivan rječnik često može poslužiti pri procjeni djetetovog mentalnog razvoja. (Vrsaljko i Paleka, 2018)

Za vrijeme školskog obrazovanja djetetov rječnik se vrlo brzo širi, te također dolazi dopromjene značenja usvojenih riječi. Postoje tri načina stvaranja novih riječi. Proces u kojem usvojena riječ se započne upotrebljavati u nekom novom kontekstu naziva se konverzacija te ju djeca započinju već upotrebljavati u drugoj godini života. Derivacija jest dodavanje istog nastavka na novu riječ koje dobivaju novo značenje. Treći način stvaranja novih riječi jest spajanje dviju ili više riječi kako bi se dobila riječ potpuno novog značenja. Djeca su iznimno dobra u pronalaženju novih riječi, njihova značenja, jer upravo im riječi pomažu organizirati svijet oko sebe. (Aladrović Slovaček, 2019: 63)

Granica za usvajanje novih riječi ne postoji. Autorica Kuvač-Kraljević (2015) objašnjava razliku između receptivnog i produktivnog rječnika. Riječi koje dijete upotrebljava pripadaju receptivnom rječniku, dok riječi koje dijete proizvodi pripadaju produktivnom ili proizvodnom rječniku. Proces usvajanja riječi se odvija spontano i prirodno, te roditelji bi trebali upotrebljavati što veći broj riječi kako bi djetetov rječnik bio bogatiji. Već u trećoj godini života dijete je ovladao bazom materinskog jezika, što znači da je u mogućnosti upotrebljavati morfološka pravila jezika. Prema procjenama dijete u starosti od šest godina u mogućnosti je razumjeti 10 000 riječi, što je jako korisno za djetetov polazak u školu. Od prvog do trećeg razreda osnovne škole djetetov rječnik se proširio za 9 000 novih riječi, a rječnik između trećeg i petog razreda bogatiji je za 20 000 novih riječi.

Kada se govori o usvajanju leksika za vrijeme školskog razdoblja može se istaknuti tri glavne karakteristike u promjeni djetetova leksička razvoja: povećanje broja usvojenih riječi, širenje znanja o tvorbi riječi te usavršavanje sposobnosti učenja novih riječi iz konteksta. Dakle, to znači da dijete počinje razumijevati i upotrebljavati riječi s kojima se rjeđe susreće, koje su fonološki dulje i složenije, te često takve riječi nemaju doslovno značenje i pri tomu dijete razvija

svoj tzv. lingvistički registar. Lingvistički registar je značajan pri razvoju lingvističke pismenosti, kojoj je preduvjet osvještavanje razlike između govorenog i pisanog jezika. (Aladrović Slovaček, 2019: 63)

S razvojem jezičnih sposobnosti, dijete za vrijeme školskog razdoblja također je u mogućnosti shvatiti metafore, šale i zagonetke. Osim toga, dijete počinje shvaćati preneseno značenje, s kojim se susreće s razgovorima s odraslima koji učestalo koriste frazeme, u različitim pričama, basnama. Najteže razumljiva prenesena značenja za djecu su značenja u kojima glagoli imaju najvažniju ulogu, te prenesena značenja s kojima se dijete ne susreće često i strana su mu. Također, za dijete koje ima dobro razvijene jezične kompetencije shvaćanje prenesenog značenja neće biti teško za shvatiti, za razliku od djece čije jezične kompetencije i spoznajni razvoj je nešto slabiji.

Učenje jezika dijete započinje u svom predškolskom razdoblju oko šeste godine, te ulaskom u školu kao monolingvalan učenik s razvijenim idiomom koji se govori u obitelji i sredini u kojoj živi, u školi počinje učiti standardni jezik te u komunikaciji s drugom djecom susreće se s podsustavima standardnog jezika, te još upoznaje strane jezike, te tako postaje multilingvalan učenik. (Pavličević-Franić, Aladrović Slovaček, 2011) Bitno je naglasiti, da osim komunikacijom s drugim učenicima i učiteljev govor je vrlo važan pri usvajanju novih riječi i njihova značenja. Stoga, učitelj kao ogledni model trebao bi osim provođenja raznih vježbi čitanja i pisanja, svoj govor pred razredom svakim danom bogatiti različitim riječima s kojima se djeca nisu nikad susrela ili rijetko se susreću.

3. RAZVOJ JEZIČNIH DJELATNOSTI

Usvajanje materinskog jezika bazira se na usvajanju osnovnih jezičnih djelatnosti tijekom procesa komunikacije. Jezična djelatnost se u stručnoj literaturi naziva i jezična aktivnost (engl. *Language acitivity*), jezična vještina (engl. *Language skill*) te jezična sposobnost. Jezične djelatnosti u hrvatskoj literaturi se definiraju kao raznolike aktivnosti koje su lingvistički, psihološki i sociološki uvjetovane, a svrha im je ovladavanje jezikom. (Pavličević-Franić, 2005, 90)

Korištenjem jezičnih djelatnosti usvajanje jezika teče lakše. Postoje četiri osnovne jezične djelatnosti – slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. Za razliku od djelatnosti čitanja i pisanja, djelatnosti slušanja i govorenja djeca uspijevaju usvojiti bez muke i spontano, stoga slušanje i govorenje pripadaju jezičnih sposobnostima. „Jezične djelatnosti koje se više razvijaju učenjem i uvježbavanjem prikladnije je zvati vještinama, dok jezične djelatnosti koje se više razvijaju spontanom usvajanjem prikladnije je zvati sposobnostima.“ (Jelaska, 2005, 134) Djelatnosti čitanja i pisanja je potrebno naučiti, odnosno uložiti puno truda i napora kako bi se djelatnosti usvojile i uvježbale te zbog toga se nazivaju vještinama. Naravno, svakako je bitno za naglasiti da ponekad može doći do odstupanja pri usvajanju jezičnih djelatnosti, pa se primjerice može učiti i uvježbavati različite vrste govora. (Aladrović Slovaček, 2019)

Četiri osnovne djelatnosti -slušanje, govorenje, čitanje i pisanje, podijeljene su u primarne i sekundarne i djelatnosti, Pod primarnim jezičnim djelatnostima smatramo slušanje i govorenje odnosno razgovaranje. Učenik na početku svog školskog obrazovanja, ako je usvojio jezični razvoj, odnosno u zadovoljavajućem je stupnju ovladavao slušnom i govornom jezičnom razinom, sposoban je čuti, govoriti i razgovarati. Primarne sekundarne djelatnosti se razvijaju do početka školovanja, a u početku svog školovanja dijete se susreće sa još dvije jezične djelatnosti – čitanjem i pisanjem. (Pavličević-Franić, 2018: 302)

Jezične djelatnosti govorenja i pisanja metodičari svrstavaju pod produktivne vještine, dok slušanje i čitanje pod receptivne vještine. (Pavličević Franić, 302) Najbolja se jezična postignuća upravo ostvaruju kombinacijom vježbi jezičnog primanja, dakle slušanjem i čitanjem i vježbi jezične proizvodnje, govorenjem i pisanjem. Sve djelatnosti doprinose k tomu da se prenesu poruka od govornika do sugovornika u procesu komunikacije.

Jezična komunikacija djeteta započinje s receptivnim vještinama, odnosno slušanjem i govorenjem. S polaskom u školu, dijete je već upoznao djelatnosti čitanja i pisanja te je u stanju sudjelovati u jezičnoj komunikaciji. No, u usvajanju jezičnih djelatnosti bitno je istaknuti važnost psiholingvističke djelatnosti razumijevanja, koja prethodi djelatnosti govorenja i ključna je za djelatnosti sažimanja i prevođenja. Zaključan slijed koji svako dijete pri usvajanju komunikacije usvaja jest: slušanje, razumijevanje, govorenje, čitanje, pisanje te sažimanje i prevođenje. (Pavličević-Franić, 2005: 90) Prevođenje je najsloženija jezična djelatnost, koja se javlja na samom kraju jezičnog razvoja, te zahtijeva preoblikovanje, tumačenje i prenošenje jezičnih sadržaja iz jednog jezika u drugi ili iz jednoga idoma u drugi jezični idom. S jezičnom djelatnosti prevođenja, učenici se većinom susreću u višim razredima osnovne škole, odnosno nakon što su osnovne jezične djelatnosti uspješno svladane i usvojene.

Prema Pavličević-Franić (2005) svaka jezična djelatnost sadrži komunikacijske, psiholingvističke, sociolingvističke i lingvodidaktičke posebnosti, koje se tijekom usvajanja jezika međusobno isprepliću, preklapaju i nadopunjuju. Tijekom procesa sporazumijevanja razvijaju se komunikacijske posebnosti jezičnih djelatnosti. Sukladno tomu, krajnji cilj aktivnosti slušanja, govorenja, čitanja ili pisanja jest što uspješniji prijenos poruke od govornika do slušatelja putem komunikacijskog kanala. Psiholingvističke posebnosti su uvjetovane, što znači da ovise o razvojnoj dobi, kognitivnoj mogućnosti te individualnim osobinama osoba koje sudjeluju u komunikacijskom procesu. Ako govorimo o sociološkim utjecajima, tada valja istaknuti situacije, okolinu, i kontekst u kojemu se jezično izražavanje ostvaruje. S obzirom da se učenje jezika ostvaruje također i u vrtićima, školama koji su organizirani i metodički oblikovani pristup, tada je riječ o lingvodidaktičkim posebnostima jezičnih djelatnosti, koje se koriste kako bi usvajanje jezika bilo što brže i učinkovitije.

Ukoliko se učenje jezika temelji na teorijskom znanju, bez upotrebe prakse, učenje jezika neće rezultirati uspjehom. Korištenjem raznih jezičnih djelatnosti učenik može obogatiti svoj rječnik, razviti uspješnu komunikaciju, što može vrlo biti korisno za učenikov daljnji život. Temeljni školski dokument, Nacionalni okvirni kurikulum (2010) također cjelokupnu nastavu hrvatskog jezika temelji na jezičnim djelatnostima kao temelj usvajana jezika. Na samom kraju, može se zaključiti da razvoj jezičnih djelatnosti zahtijeva puno truda i rada krenuvši od roditelja u samom djetinjstvu, a zatim od odgajatelja i učitelja kako bi dijete zaista pokazalo napredak.

3.1. JEZIČNA DJELATNOST SLUŠANJA

Prva jezična djelatnost s kojom se dijete susreće jest slušanje. „Slušanje je vrste receptivne čovjekove sposobnosti (sposobnost primanja) koja omogućuje usvajanje fonetsko-fonološkoga sustava nekoga jezika, dakle usvajanje fonema, prozodema i intonema.“ (Pavličević-Franić, 2005: 92) Još u majčinoj utrobi dijete je izloženo raznim zvukovima te time započinje djetetovo aktivno slušanje svijeta. S polaskom u školu, jezična djelatnost slušanja, polako gubi značenje, te do izražaja dolaze ostale jezične djelatnosti, što se ne bi trebalo događati. Istraživanja provedena u školi pokazuju kako dvije trećine nastave usmjereno na aktivno slušanje učitelja, pri čemu se učenika zanemaruje.

Postoje razne vrste slušanja, od kojih svakako valja istaknuti aktivno, pasivno i selektivno slušanje. Aktivno slušanje jest slušanje s ciljem, otkrivanje novih spoznaja i informacija, rješavanje problema, suosjećanje s drugima i slično. Aktivno slušanje će rezultirati povratnom informacijom za razliku od pasivnog slušanja. Pasivno slušanje jest slušanje gdje slušatelj ima nisku motivaciju za pažljivim slušanjem, odnosno kada slušatelj različite aktivnosti stavlja ispred iskrenog slušatelja sugovornika, jer sadržaj koji mu govornik govori nije zanimljiv. Aktivnosti koje slušatelj stavlja pri tomu mogu biti različite poput gledanja televizora, slušanja glazbe i slično. Takav način slušanja može kao posljedicu kod govornika imati frustraciju i osjećaj nezadovoljstva, zbog želje govornika da budu saslušani i želje da se njegovi misli, osjećaji i stavovi shvate. Selektivno slušanje jest slušanje pri čemu slušatelj sluša, odnosno usvaja samo one informacije, koje se njemu čine bitne i zanimljive, pri čemu informacije koje mu nisu zanimljive ignorira. Aktivnim slušanjem pokazuje se svoje poštovanje prema govorniku te razumijevanje njihovih problema. Učitelj koji aktivno sluša svoga učenika pravi je primjer svome učeniku, kako je aktivno slušanje jako bitno. (Aladrović Slovaček, 2019)

Da bi se proces slušanja razvilo, preduvjet je dobro razvijen govorni sluh. Govorni sluh je sposobnost primanja i registriranja govornih poruka te ga čine tri sastavnice: fizički sluh, fonemski sluh i melodijski sluh. (Pavličević-Franić, 2005: 93) Sposobnost čovjeka koja se ostvaruju rođenjem, da radom svojih organa, uz pomoć živčanog sustava i centra za sluh prima i registrira auditivne podražaje naziva se fizički sluh. Fonemski sluh odnosi se na mogućnost proizvodnje i razlikovanja glasova određenog jezika. Pri razlikovanju glasova i artikulaciji fonemski sluh će imati značajnu ulogu. Sposobnost razlikovanja melodijsko-ritmičkih obilježja nekog jezika

nazivamo melodijskim sluhom. Intonacija je bitna pri usvajanju materinskog i stranog jezika, kako bi se riječi melodijski točno izgovarale. Pri ostvarivanju uspješne jezične aktivnosti slušanja, sve tri sastavnice govornog sluha trebaju biti zadovoljene.

Aktivno slušanje nije bitno samo za školsko obrazovanje, nego i za cjelokupni život. Osim prednosti za učitelja, učenik koji aktivno sluša razvijat će svoj proces aktivnog slušanja te tako utjecati na razvoj pismenosti. (Varga i Somolanji Tokić, 2015) Proces aktivnog slušanja zahtijeva mnogo truda i vremena, te njegovi ishodi mogu biti raznoliki poput: otvorenost za nove ideje, bolji poslovni odnosi, bolji osobni odnosi, smanjenje razine stresa i dr. Razvijen proces aktivnog slušanja nije samo prednost za učitelja, nego i za učenika. Aktivnim slušanjem povećava se razina samopouzdanja učenika te formiranje vlastite slike o sebi. Kada sklapamo novo prijateljstvo, prvo što trebamo učiniti je poslušati svog prijatelja kako bi saznali poneke detalje iz njegova života.

Da bismo nekoga u potpunosti shvatili, potrebno je uložiti mentalni napor kako bi govornika shvatili. (Varga i Somolanji Tokić, 2015) Vještina slušanja se promatra kroz senzornu i kognitivnu razinu. Pod senzornom razinom smatra se pasivno slušanje, odnosno slušanje sugovornika bez davanja povratne informacije. Kognitivna razina odnosi se na aktivno slušanje koji objedinjuje šest komunikacijskih vještina: poroznost, neosuđivanje, reflektiranje, pojašnjavanje, sažimanje i doprinos rješenju, koje će kao rezultat donijeti uspješno aktivno slušanje.

Schema 1. Vještine aktivnog slušanja (Varga i Somolanji Tokić, 2015: 650)

Jedan od pristupa poučavanju aktivnog slušanja autorica Aladrović Slovaček ističe model LAFF. Riječ LAFF sastoji se od četiri slova, L slovo označava na engleskom listen, što znači slušati, iskazati razumijevanje i prihvaćanje, A slovo označava na engleskom ask questions, u prijevodu postavljati pitanja, slovo F, iliti na engleskom focus on the issues, na hrvatskom prepoznati problem, te posljednje slovo F, na engleskom find a first step, što bi značilo doprinijeti rješavanju. Istraživanje koje je provedeno pomoću modela LAFF pokazalo je kako se aktivno slušanje može uvježbati i time doprinijeti kvalitetnijem učenju i poučavanju.

Autorica Šamo (2005) dijeli proces slušanja na dva dijela, unutarnji i vanjski. Pod prvom obradom podataka smatra se linearni proces, vođen podacima u tekstu, a razumijevanje ovisit će o slušatelju. Drugi način obrade pretvara slušatelja u aktivnog sudionika procesa, pri čemu slušatelj mora imati potrebna predznanja o svijetu i jeziku kako bi aktivno donosio zaključke, pogotovo ako se radi o stranom jeziku. Neki lingvisti smatrali su kako je slušanje jezična vještina koja se razvija slušanjem slušatelja različitih aktivnosti slušanja, te da se ne može uvježbati. No s obzirom na suvremenu tehnologiju današnjeg svijeta aktivno slušanje se itekako može uvježbati. Djeci se putem medija nagomila mnoštvo informacija, te u jednom trenutku djetetov mozak više nije u stanju, razlikovati bitne od nebitnih informacija, pa tako dijete selektivno pamti informacije.

Postoje tri razine, u koje se ljudi svrstavaju s obzirom na aktivnost slušanja. Pozorno slušanje jest prva razina, te karakteristike takvog slušanja su: prisutnost i pozornost slušatelja, prepoznavanje i odgovaranje, nemogućnost ometanja, pozorno praćenje cjelokupne komunikacije uključujući i govor tijela i meta jezik, nastojanje da se shvati misli i osjećaji slušatelja, nastojanje zadržavanja vlastitih misli i osjećaja kako bi slušanje bilo što kvalitetnije i uspješnije. (Vodopija, 2007: 123)

Druga razina slušanja jest slušanje izgovorenih riječi, odnosno površinsko slušanje pri čemu se pažnja riječima uopće ne daje. Takvo slušanje je slušanje pri čemu je emotivna odvojenost važnija od komunikacije te slušanje gdje slušatelji zapravo ne razumiju potpuni kontekst slušatelja, što može rezultirati nesporazumom.

Posljednja razina naziva se fragmentirano slušanje. Karakteristika ovog slušanja jest u tome da slušatelj sluša samo one informacije koje mu se čine da bi mu bile korisne za diskusiju i polemiku. Razlozi zašto slušatelj ne sluša svoga govornika mogu biti različiti, a ponašanje slušatelja u takvoj situaciji jest samo pasivno slušanje bez ikakve povratne informacije. Sve tri

razine slušanja čovjek prolazi, ali najbolja za čovjeka je prva razina, odnosno razina pozornog slušanja. U kojoj god razini se čovjek nalazio, svakako mora pratiti neverbalnu komunikaciju svog govornika, jer ponekad pokreti, izrazi lica i slično nam mogu također nekakvu poruku prenositi.

Postavlja se pitanje koliko često i na koji način provoditi aktivno slušanje. Vježbe aktivnog slušanja učitelji bi trebali što češće provoditi sa svojim učenicima. Slušanje je jezična djelatnost koja se može uvježbati uz malo truda i volje. Postoje razni načini provođenja vježba aktivnog slušanja, autorica Pavličević-Franić (2005) ističe vježbe slušanja na konkretnim predlošcima, slušanje interpretativnih pročitanih književnih tekstova, slušanje glazbe, brojalica, brzalica, sudjelovanje u jezičnim igrama slušanja i sl. Ukoliko se navedeni primjeri provode često i kroz različite igre, napredak u učenikovu slušanju se s velikom sigurnošću može očekivati.

4. O IGRI

Od malena, dijete je izloženo igri. Igra, riječ samo od četiri slova, a djeci neopisivo mnogo znači. Kako najlakše definirati igru? Igra je ljudska prirodna aktivnost, koja ponekad ima samo značenje zabave, ali ponekad i stjecanje novih znanja i novih iskustava. Svoje prve aktivnosti hodanje, govorenje dijete upravo stječe u spontanoj igri. (Penti-Stanić i Velički, 2009:5)

Igra može utjecati na socijalni, emocionalni, tjelesni i spoznajni razvoj djeteta. Ona je bitna za prirodan način djetetovog učenja te je bitan dio djetetovog odrastanja i sazrijevanja. Rezultat igre može biti djetetovo unutarnje i vanjsko mijenjanje, pri čemu dijete postaje sposobnijim, društvenijim te razvijenijem. Sa sazrijevanjem, odnosno s promjenom dobe igra kod djeteta se mijenja te postaje složenija. (Došen Dobud, 2016)

Osim pedagoško-psiholoških značenje igra u osnovi ima i socijalno značenje. Igrajući se dijete otkriva svijet oko sebe. Do treće godine života djetetu je potrebna pomoć za igru, odnosno osoba koja će promatrati djetetovu igru i sudjelovati u igri. Nakon treće godine dijete se razvija te postaje sposoban za samostalnu igru. (Aladarović Slovaček, 2018:7)

Mnogi autori i teoretičari istraživali su pojam igre. Nizozemac, Johan Huizinga iz 20.stoljeća smatra da je jedna od najvažnijih potreba čovjeka igra, te da je igra ispunjena s dvije karakteristike – harmonijom i ritmom. Herbert Spencer, socijalni darvinist iz 19.stoljeća smatra da čovjek višak energije upotrebljava na igru. Francuski psiholog Jean Peaget smatra da je igra povezana s intelektualnim razvojem djeteta, te da igra ovisi o intelektualnom razvoju djeteta. Utemeljitelj didaktike, Jan Amos Komensky, smatra da igru što prije treba afirmirati u obrazovne svrhe, osobito natjecateljske igre. Bez obzira koju teoriju zastupali, svi autori se slažu je igra pretežno vezana za aktivnost. Čovjek kada odraste, također ima mogućnost korištenja igre, no ona tada ima druge funkcije (Aladrović Slovaček, 2018)

Cjelokupna igra može se promatrati s obzirom na dvije razine: spoznajnu i socijalnu. Prema Duran (1995) cjelokupnu igru djetinjstva s obzirom na spoznajnu razinu možemo razvrstati u tri kategorije: funkcionalna igra, simbolička igra i igra s pravilima. Svaka vrsta igara također ima svoju podvrstu. Funkcionalne igre su igre koje se već javljaju u ranom djetinjstvu te u kojima se djetetu dozrijevaju – motoričkim, osjetnim i perceptivnim funkcije. Tako primjerice, kod tih igara, dijete se upoznaje s novim predmetom pomoću svojih osjetila, prepoznaje o kakvom predmetu se

radi, dok pomoću osjetilo njuha otkrit će miris tog predmeta. Kada djetetu damo novi predmet, pomoću opipa on će zaključiti radi li se o tvrdom ili mekom materijalu, dok pomoću osjetila njuha otkrit će miris predmeta. Promatranjem novog predmeta, učenik povezuje novi predmet s već postojećim predmetima, traži sličnosti i razlike.

Simboličke igre se nazivaju i igre „kao da“ ili „igra uloga“ jer se pomoću tih igara dijete priprema za buduću ulogu. Ovakva vrsta igara javlja se oko druge godine djetetova živote i odgovora djetetovu predoperacionalnom mišljenju. Većina razvojnih psihologa ovakvu vrstu igre smatra važnim elementom za psihički razvoj jer simboličke igre u središte stavljaju učenikovu maštu. Primjerice, kod takvih igara, djevojčice se najčešće igraju lutkama, kuhaju, spremaju, čiste čime se pripremaju za ulogu majke i žene. Suprotno djevojčicama, dječaci se igraju autićima ili alatom i time se pripremaju za ulogu muškarca. Naravno, takva igra podrazumijeva i različite rekvizite s kojom se djeca igraju pa tako u vrtiću ili kod kuće dijete se igra da je u kuhinji, u trgovini ili da je u bolnici pri čemu su mu potrebni razni rekviziti. Dijete će se na takav način igrati u skladu s prethodnim iskustvima iz života, a pri tome važnu ulogu mogu imati roditelji, koji su djeci uzor i najčešće ih djeca i imitiraju. Takva igra najčešće nema pravila, no djeca si međusobno dijele uloge, dogovaraju tijekom igre, što upravo vodi do socijalnog razvoja djeteta.

Igra s pravilima dijete zateče već u gotovom obliku i ovladava njime kao elementom kulture, ali sudjeluje i u stvaranju novih (Duran, 2003: 20). Ova vrsta igre prisutna je tijekom cijelog života, a obično se javlja početkom školske dobi, dakle oko sedme do jedanaeste godine. Osim toga, karakterističnija su za stariju djecu. Pravila u ovoj igri igraju odlučujući faktor, a djeca se poučavaju različitim društvenim pravilima i normama koja su mu korisna i bitna za budućnost. Osnovne funkcije igre s pravilima su socijalna prilagodba i individualizacija. Prema Piagetu dječje igre s pravilima najviša su razina dječje igre, jer djeca koriste logičko mišljenje, te njihova igra postaje s godinama sazrijevanja sve složenija. Igre s pravilima se dijele u narodne igre, pokretne igre i didaktičke igre.

Narodne igre se prenose s koljena na koljeno, dakle generacijama. To je vrsta igre koja je svima poznata te prva vrsta igre s kojom se dijete susreće. Pokretne igre su igre kojima je cilj kretanje djece, te njihova upotreba se najviše ostvaruje na satu tjelesne i zdravstvene kulture. Pod pojmom didaktičke igre smatramo sve one igre koje imaju određenu radnju, pravila i cilj do kojeg

je potrebno doći pomoću pomagala ili bez pomagala. Didaktičku igru možemo smatrati uspješnom kada dijete se kroz različite načine razvija.

Prema Došen Dobud (2016) vrste igra s obzirom socijalnu razinu su promatranje, samostalna, usporedna, povezujuća i suradnička igra. Igra promatranja je igra koja se događa u najranijoj dobi gdje dijete samo promatra kako se igra bez uključivanja. Samostalna igra je igra kod koje se dijete igra bez želje da mu se druga djeca priključuju. Slična samostalnoj je usporedna igra, kod koje se dijete igra kraj drugog djeteta sa sličnim rekvizitima, ali nema želju za zajedničkom igrom. S odrastanjem dijete kreće igrati igre u skupinama pa tako dijete igra povezujuće i suradničke igre. Povezujuća igra je igra kod koje djeca u skupini igraju igre, bez raspodjele pravila i bez krajnjeg cilja. S druge strane, suradnička igra jest igra koja je stvorena sa svrhom postizanja zajedničkog cilja gdje svaki sudionik ima zadanu ulogu.

Dijete ima slobodu izabrati igru koja mu najviše odgovara. Igrajući igru dijete prati osjećaj slobode, zadovoljstva te sreće. Učitelji, trebaju biti pokretači igre i stvarati razne igre koje će učenicima olakšati sadržaj i stvoriti motivaciju za usvajanju novih spoznaja.

4.1. DIDAKTIČKE IGRE

Postoje različite igre, koje imaju različita značenja. Svaka igra može imati pravila ili pravila ne moraju biti točno definirana, no međutim također postoje strukturirani oblici igara kojima je cilj učenje i poučavanje učenika. Takve igre se koriste na nastavi te se nazivaju didaktičke igre. Didaktička igra se definira kao „sustavan i metodički vođen proces tijekom kojeg se uči i igrajući se“ (Pavličević-Franić, 2011)

Korištenjem didaktičkih igara, učenici stječu nesvjesno znanje te na lakši i jednostavniji način ovladavaju gradivo koje se čini dosadno ili možda teško pri čemu se razvijaju njihove intelektualne sposobnosti. Upravo takve igre trebaju zainteresirati učenike za nastavne sadržaje te razviti pozitivan stav prema sadržajima koje trebaju usvojiti.

Didaktička igra je jedna od najvažnijih metoda rada s učenicima. Način provedbe igre moguće je prilagođavati s obzirom na dob učenika ili s obzirom na nastavni sadržaj. Stoga,

didaktičke igre može igrati učenik sam za sebe, u paru, u manjim skupinama ili s cijelim razredom. Svaka didaktička igra oblikovana je svim didaktički načelima, a cilj joj je poučiti i rezultirati uspjehom. „Primjenom igara u nastavi razvija se logičko mišljenje, zaključivanje, pamćenje, natjecateljski duh, potiče svijest o vlastitim osobinama ličnosti te se razvija etički i estetski doživljaj“ (Aladrović Slovaček, 2019:14)

Svaka igra u nastavi povećava motivaciju i koncentraciju učenika, zahtijeva aktivno sudjelovanje, pri čemu učenje postaje zanimljivije, te se na samom kraju uočava napredak u učenju. (Pavličević-Franić, 2005) Osnovni elementi koja svaka didaktička igra ima su: cilj, sadržaj, određena pravila, te aktivnosti u kojoj djeca samostalno rješavaju zadatke. S obzirom na vrstu igre, didaktičke igre se ubrajaju u igre s pravilima, jer svaka didaktička igra ima pravila kako bi se cilj poučavanja postigao. Korištenjem didaktičke igre moraju se ostvariti ishodi koji su zadani prije početka provođenja igre. (Pavličević-Franić, 2011)

Kada se govori o značenju didaktičke igre, važno je istaknuti kako se pomoću didaktičke igre kod djece razvija govor, pamćenje, mišljenje i opažanje raznih predmeta ili pojava. Osim što ima pozitivan učinak na kognitivan razvoj djeteta, didaktička igre učenje čini lakšim i zanimljivim te stvara osjećaj ugone. U skladu s time, nastavni sadržaji vezani za gramatiku i pravopis kada se osmisle u obliku didaktičke igre učenicima će postati zanimljiviji. Uz svaku nastavnu jedinicu preporučava se učiteljima da osmisle zanimljive i dinamične didaktičke igre, no moguće je i već postojeće igre preoblikovati poput Čovječe ne ljuti se, Domino, igra asocijacije, pantomima i sl. (Aladrović Slovaček,2019)

Švicarski psiholog Piaget (1977) tvrdi da se djeca nižih razreda nalaze u konkretnoj fazi, a u toj fazi izražen je i element ludičnosti, što znači potreba za igrom. Upravo didaktička igra povezuje oba elementa, što znači da bi njezino korištenje u nastavi trebalo biti što češće. Djeca imaju dojam da se igraju, a ne da uče, odnosno obrazovni učinak se javlja kao popratni element.

Svaka didaktička igra mora biti jasno strukturirana i imati nastavni cilj koji se želi poučiti. Svakako je bitno, prilagoditi igru sposobnostima učenika, kao i naravno odabrati pravi način provođenja. Učitelji koji provode takve igre, trebaju više uložiti u pripreme za svoj nastavni sat. Razne ideje te mnoga promišljanja učitelja stvorit će didaktičke igre koje će kod djece učenje učiniti zanimljivijim. Djeca većinom imaju negativan stav prema nastavi hrvatskog jezika, no korištenjem nastavnih igara može se stvoriti pozitivno ozračje.

Prema istraživanju (Pavličević-Franić, Aladrović Slovaček i Ivanković 2011) 45 % učenika se na satu hrvatskog jezika igra, 33% vrlo rijetko, 10 % često te 12 % nikada, što dovodi do zaključka da igra rijetko prisutna, što itekako treba promijeniti, kako bi učenici zavoljeli hrvatski jezik. Isto tako, istraživanja su pokazivala da 72% učenika se voli igrati u nastavi hrvatskog jezika, dok 5% ne, zbog razloga da igru ne smatraju kao proces učenja i usvajanja novih nastavnih sadržaja.

Ne mora biti nužno da didaktička igra ima cilj usvajanje nastavnih sadržaja. Didaktička igra se također može osmisliti i kao ponavljanje već poznatog nastavnog sadržaja. Pomoću takve didaktičke igre učitelj će odmah dobiti povratnu informaciju o usvojenosti gradiva učenika. „Igra sama po sebi može, ali ne mora biti efikasna u ostvarivanju odgojno-obrazovnih zadataka. Njezina uspješnost, ovisi o nizu činilaca, a jedan od najvažnijih kako je igra konstruirana. Zato bi bilo nužno svaku obrazovnu igru prethodno eksperimentalno provjeriti i utvrditi ima li ona uopće i koliki odgojno – obrazovni učinak.“ (Bognar, 1986: 65) Važno je da svakako učitelj definira ishode koje želi ostvariti pomoću didaktičke igre.

Autorica Fučkar (1955) također ističe važnost didaktičkih igara u odgoju i obrazovanju. Pomoću didaktičke igre kod djece se razvija govor, pamćenje, mišljenje, opažanje raznih predmeta ili pojava. Igrajući igre, učenici trebaju biti sposobnosti odgovoriti na vrijeme, izraziti svoje misli na ispravan način. Uz razne materijale djeca razvijaju svjesno pamćenje i sposobnost reproduciranja zapaženih pojava. Neke od didaktičkih igara koje autorica Fučkar navodi su razne zagonetke, stvaranje priče na temelju vlastite mašte, igre nadopunjavana riječi i sl.

Gotovo svaka igra može postati didaktička, no samo je važan način kako će se ona osmisliti. Svaka didaktička igra zahtijeva od učenika maštu, kreativnost i potiče njihovu radoznalost. Učitelj u skladu s intelektualnim sposobnostima treba osmisliti što više didaktičkih igara kako bi njegov sat bio dinamičan i kako bi učenici razvili pozitivan stav prema sadržaju koji se usvaja.

4.1.1. JEZIČNE IGRE

Kroz igru dijete upoznaje svijet, otkriva svoje mogućnosti, razvija osjećaj sigurnosti, samostalnosti. Osim toga, igra vrlo utječe na razvoj različitih vještina, primjerice tijekom igre, dijete se penje, trči, skače, suosjeća se s drugima, surađuje te dijeli s drugima. Dijete se većinu vremena igra, no nije ni svjesno da zapravo uči i svakim danom razvija svoja sposobnosti. Poznato je da je čovjek *homo ludens* što znači biće koje se igra. No, kako igra može utjecati na govor i jezik?

Jezičnu igru smatramo kao prostor u kojemu se i djeca i odrasli oslobađaju u vlastitom jeziku. Kao i ostale igre, jezične igre imaju određena pravila. Najvažniji cilj takvih igara je u kojima se jezik kao izražajno sredstvo isprepliće s nizom drugih izražajnih sredstava socijalizacija djeteta u zajednici u kojoj živi i igra se. Zbog uživanja u određenu situaciju, lik, pojavu ili stvar, pri čemu se ostvaruje duhovno, emocionalno i fizičko angažiranje igrača, odnosno uspostavljanje odnosa prema drugima u zajednici, osim zabave, također cilj jezičnih igara je i utjecati na lakše i bolje izražavanje jezikom. (Peti-Stantić i Velički, 2009)

Svakako je bitno istaknuti, da igrajući se, djeca neprestano koračaju na razmeđu dvaju jezičnih svjetova, jednoga pravilnoga uobičajenoga i drugoga odmaknutoga, nepravilnoga. (Peti-Stantić i Velički, 2009) Igra učenicima predstavlja najzabavniji način učenja, no osim toga znanje koje učenici dobiju tijekom igre je trajnije od znanja stečenog običnim poučavanjem. Kako bi igra imala svrhu i na kraju donijela pozitivan učinak, bitno je odabrati učinkovitu igru. No, u procesu odabiranja igre važno je i uvažiti dob učenika i intelektualne sposobnosti učenika, te ukoliko je potrebno prilagoditi ju pojedinim učenicima. Dijete igru doživljava kao nešto ozbiljno, jer igra zahtijeva istraživanje, kombiniranje, isprobavanje. Doprinos igre je također da ona ispunjava privatne funkcije igrača, rješava konflikte te zadovoljava djetetove želje i potrebe da se osjeća odraslim. Cilj jezičnih igara (Aladrović Slovaček, 2018) jest ovladavanje jezikom i njegovim sadržajima poticanjem pisanog i usmenog izražavanja, te pomaganje djeci ovladati sadržajima iz gramatike i pravopisa koji su im često problem tijekom školovanja.

Kao prednost igara je što se može koristiti u svim dijelovima nastavnoga sata kako bi se učenicima novi nastavni sadržaji olakšali. Kada god odabrali jezičnu igru, ona će imati pozitivan učinak na učenike te će sat učiniti dinamičnijim, zanimljivijim te na kraju razviti motivaciju i zainteresiranost kod učenika. Također, oblik provođenja jezičnih igara ovisi o učitelju. Svaki

učenik može igrati sam za sebe, može se u parovima, te naravno može se i u grupama, što je učenicima najdraže. Igrajući jezične igre, svaki učenik aktivno sudjeluje, razvija jezične djelatnosti i naravno potiče natjecateljski duh.

Učitelj točno mora znati što želi postići igrom te koju igru treba upotrijebiti. Kao što je već rečeno, igra mora biti prilagođena dobi djeteta, ali i njegovim intelektualnim sposobnosti. Nema svrhe igrati igre koje će učenicima biti teške, jer još nisu dovoljno nisu razvili svoje intelektualne sposobnosti. Učitelji mogu koristiti igre pri ponavljanju, usvajanju novih sadržaja, uvježbavanju ili kao uvod u novi nastavni sadržaj. Razvojem tehnologije, pojavile su se i digitalne igre, no u hrvatskim školama takve igre još nisu zastupljene, zbog nedovoljne opremljenosti pojedinih škola. Primjenom digitalnih igara učitelji doprinose do nove generacije učenika kojima su takve igre vrlo bliske.

Prema autorici Aladrović Slovaček (2018) jezične igre se mogu podijeliti na različite načine, no možda njihova najbolja podjela jest s obzirom na sadržaj koji se u igri želi usvojiti ili ga se želi uvježbati, ponoviti. S obzirom na sadržaj koji se želi usvojiti, razlikujemo igre za pojedinačne jezične djelatnosti, odnosno igre slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Zatim, razlikujemo igre s obzirom na uvježbavanje ili usvajanje pojedinih gramatičkih sadržaja: fonološke, morfološke i sintaktičke igre. Igre koje obogaćuju rječnik i razvijaju mentalni leksikon učenika nazivamo leksičkim igrama. Igre kojima je cilj ovladavanje pojedinim pravopisnim pravilima, kao što je pisanje velikog i maloga slova, bilježenje dijakritičkih znakova, bilježenje jata te interpunkcije, nazivamo pravopisnim igrama. Kako bi se učenike motiviralo, učitelji najčešće koriste s pravilima kojima izmjene pravila i sadržaje kako bi postale jezične igre s ciljem uvježbavanja određenog sadržaja.

Autorica Posokhova (2009) opisuje kako je vrlo bitno da dijete usvoji da se riječi sastoje od glasova, odnosno razvoj fonološke svijesti, kako bi primjena jezičnih igara bila uspješna. Pod fonološku svijest se podrazumijeva rastavljanje riječi na glasove, povezivanje izgovorenih glasova u riječ. Fonološka svijest se razvija postepeno, te potrebno je uložiti mnogo truda kako bi ju djeca svladala. Upravo, k tomu služe jezične igre, koje proširuju dječji vokabular, usavršavaju gramatiku i razvijaju dječji govor i slušanje.

5. ISTRAŽIVANJE I RASPRAVA

Cilj istraživanja je ispitati povezanost provedbe jezičnih igara i uspjeha u jezičnoj djelatnosti slušanja.

5.1. CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Problemi koji proizlaze iz navedenog cilja su sljedeći:

1. Ispitati uspjeh učenika 3.razreda u jezičnoj djelatnosti slušanja
2. Ispitati utjecaj jezičnih igara na uspjeh u jezičnoj djelatnosti slušanja
3. Ispitati razlikuju li se ispitanici u odnosu na spol

5.2. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Iz navedenih problema proizlaze sljedeće hipoteze:

H1: Očekuje se prosječan uspjeh učenika u jezičnoj djelatnosti slušanja

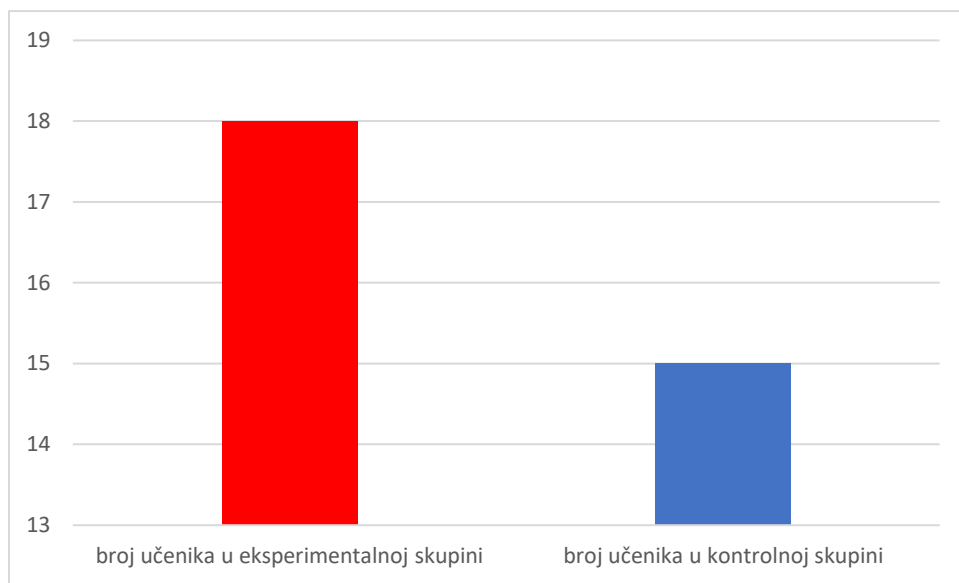
H2: Očekuje se statistički značajna razlika u jezičnoj djelatnosti slušanja eksperimentalne grupe od kontrolne grupe

H3: Očekuje se da ne postoji statistički značajna razlika ispitanika u odnosu na spol

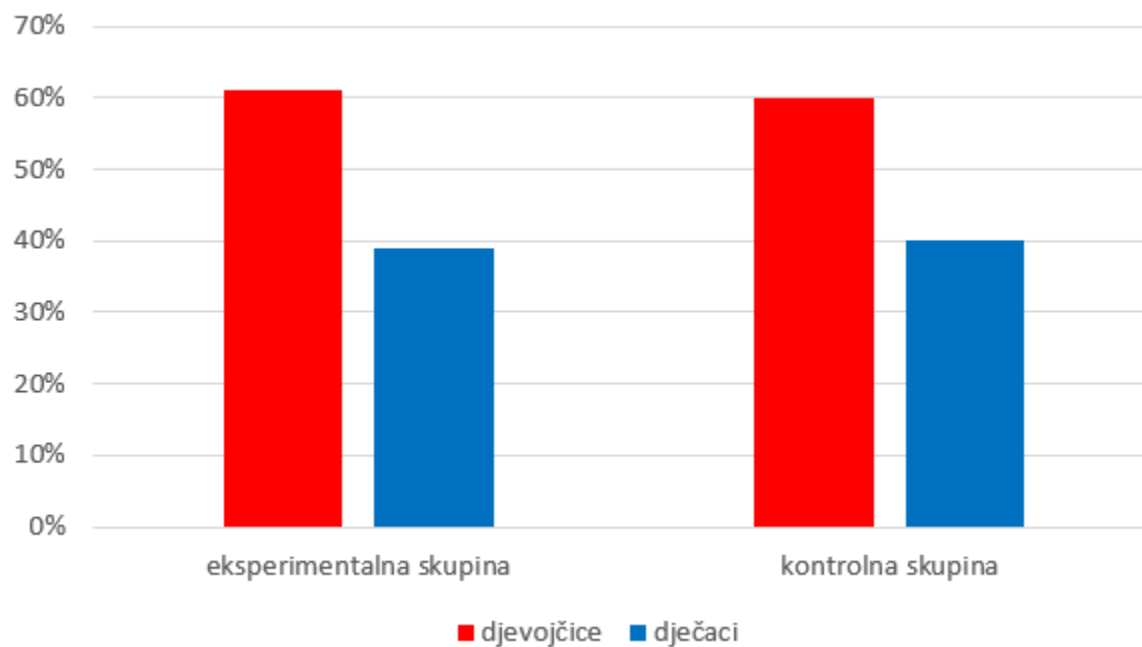
5.3. OPIS UZORKA

Istraživanje o aktivnosti slušanja i povezanosti jezičnih igara s jezičnom djelatnosti slušanja provedeno je u osnovnoj školi Ivana Gundulića u Zagrebu. U istraživanju su sudjelovala dva treća razreda, ukupno 33 učenika. Eksperimentalnu skupinu činili su učenici 3.a razreda, u kojemu je sudjelovalo 18 učenika, od toga 11 djevojčica, tj. 61 % i 7 dječaka tj. 39%. Kontrolnu skupinu predstavljali su učenici 3.b razreda, odnosno 15 učenika, pri čemu je bilo 9 djevojčica, što je u postotcima 60% te 6 dječaka, odnosno 40%.

Grafikon 1. *Raspodjela ispitanika s obzirom na eksperimentalnu i kontrolnu skupinu*

Grafikon 2. *Raspodjela ispitanika po spolu s obzirom na eksperimentalnu i kontrolnu skupinu.*

5.4. OPIS INSTRUMENTA ISTRAŽIVANJA

U eksperimentalnoj skupini na prvom satu je proveden tekst aktivnosti slušanja (Prilog 1). Nakon pročitano teksta, učenici dobivaju listić s 13 različitih pitanja (Prilog 2) na koja trebaju odgovoriti. Na samom početku učenici trebaju napisati ime i prezime te spol. Za odgovaranje učenici imaju 20 minuta vremena. Ukupno je 13 zadataka, od kojih su 2 zadatka zatvorenog tipa, odnosno zaokruživanje jednog točnog odgovara, te 11 zadataka otvorenog tipa. Zadatci otvorenog tipa su dopunjavanje činjenica odgovaranje na pitanja. Nakon riješenog listića, slijedi 11 jezičnih igara koje se provode tri školska sata. Nakon provedbi jezičnih igara u eksperimentalnoj skupini se provodi još jedan test slušanja kako bi se utvrdio utjecaj jezičnih igara na jezičnu djelatnost slušanja. Isti test slušanja se provodi u kontrolnoj skupini u svrhu usporedbe podataka.

Jezične igre koje su se koristile kao instrument istraživanja:

1. Glasovni izlet

Studentica najavljuje kako se uskoro bliži ljeto i veselimo se svi odlasku na moru. Svaki učenik zamišlja svoj ruksak koji sprema za polazak na more. Studentica objašnjava učenicima kako svatko od njih treba odabrati svoju najdražu stvar koju će ponijeti sa sobom te će im ona reći je li mogu ići na more ili ne. Ukoliko studentica kaže učeniku nakon njegove rečenice da može ustati, to znači da učenik može ići na more. Kako bi znali, razlog zbog kojeg neki učenici mogu ići, a neki ne, učenici se trebaju međusobno pažljivo slušati. Studentica započinje prva: Ja sam Martina i na more ću ponijeti mobitel. Nakon studentice, svaki učenik govori svoje ime i svoju željenu stvar. Igra se igra 3 kruga, nakon čega slijedi razgovor o tome jesu li učenici shvatili zašto neki učenici mogu ići na more, a zašto neki ne. (Aladrović-Slovaček, 2018)

2. Kategorije

Studentica i učenici sjedaju u jedan veliki krug pred ploču, te im studentica objašnjava pravila igre. U igri je bitno da svaki učenik na zadanu kategoriju kaže jednu riječ koju do sada nitko nije rekao i koja pripada zadanoj kategoriji. Ukoliko se učenik ne može u roku

od 10 sekundi prisjetiti jedne riječi ili je rekao riječ koju je već netko rekao, ispada iz igre. Primjerice, kategorija: boje, studentica kaže žuta, sljedeći učenik crvena, učenik iza zelena i tako dok ne dođe do zabune, odnosno dok neki učenik ne ponovi već rečenu boju ili se ne može sjetiti. Igra se igra dok svi ne ispadnu, odnosno dok jedan učenik ne bude pobjednik.

3. Kako sam dobio ime

Učenici su podijeljeni u parove. Studentica govori kako učenici u paru trebaju odabrati tko će biti slušatelj, a tko govornik. Nakon što učenici u parovima odaberu govornika i slušatelja, studentica zadaje temu u kojoj svaki govornik svome slušatelju, odnosno prijatelju u paru treba reći po komu je dobio ime, što voli raditi u slobodno vrijeme. Studentica daje svim parovima 2 minute, svi slušatelji trebaju pažljivo slušati te ne smiju ništa zapisivati. Nakon dvije minute, mijenjaju se uloge te novi govornici trebaju svome paru, odnosno slušatelju opisati kako bi se voljeli zvati te što će raditi za vrijeme ljetnih praznika. Nakon dvije minute slijedi predstavljanje svakog para, odnosno iznošenje zapamćenih informacija. Prvo govori učenik koji je bio prvi govornik, nakon njega učenik koji je u drugom krugu bio govornik. Par koji zapamti najviše informacija je pobjednik. (Aladrović-Slovaček, 2018)

4. Zapamti me

Svaki učenik dobiva jedan list papira. Studentica čita 10 riječi, učenici ne smiju ništa zapisivati. Nakon pročitanih 10 riječi, učenici imaju vremena 60 sekundi napisati riječi koje su zapamtili. Učenik s najviše zapisanih točnih riječi je pobjednik. Igra se igra u tri kruga.

Riječi prvi krug: smiren, stomatologija, tirkizno, šetati, krokodil, izvanredan, pomisliti, sposobnost, telefon, vjetrenjača

Riječi drugi krug: marama, radijator, pjevušiti, ograničen, šaren, utičnica, vrt, praznovjerje, pljeskati, tipkovnica

Riječi treći krug: ukrasti, djevojčica, pravednost, molba, samostalan, šumovit, muholovka, društven, zamoliti, bogatstvo

5. Pogodi tko sam!

Igra se igra u dvije skupine. Jedan učenik iz skupine dolazi i vuče jedan papirić. Učenik, koji je izvukao papirić, ima zadatak opisati učenicima iz suprotne skupine riječ, tako da njezin korijen ne smije reći. Ukoliko učenici iz druge skupine pogode, ta skupina ima jedan plus, ukoliko ne pogode riječ, njihova skupina ima minus. Igra se igra dok svi učenici ne izvuku svoj papirić, te grupa koja bude imala više pluseva je pobjednica.

Riječi: križ, stol, ravnalo, cvijet, nogometaš, mikrofon, utakmica, večera, snijeg, slušalica, film, vlak, utičnica, novine, dalekozor, kiša, bazen, sunce, trava, nebo, magnet, voda, bolnica, metla, sudac

6. Ponovi me

Studentica i učenici trebaju stati u jedan veliki krug te dogovaraju 5 znakova koji će ponavljati. Prvi znak su tri snažna pljeska rukom, drugi znak su tri pucketanja prstima, treći znak je da učenici trebaju četiri puta potapšat koljena, četvrti znak je da učenici trebaju četiri puta udariti nogama od pod i peti znak vrisnut glasno hura. Učenici trebaju te znakove ponavljati dok ne nauče redosljed. Kada učenici nauče redosljed, svaki učenik treba za sebe izvoditi naučene znakove u obliku kanona. Jedan učenik započinje, pa slijedi učenik do njega i tako do kraja. Učenici ponavljaju stalno znakove, te kada dođu do kraja idu ponovno ispočetka. Kada studentica kaže stop, svaki učenik treba dovršiti do kraja.

7. Velika rečenica

Učenici staju u krug. Studentica objašnjava pravila igre: ona će započeti rečenicu, te svaki učenik na njenu rečenicu treba dodati jednu riječ kako bi rečenica bila smisljena. Svaki učenik točno treba izgovoriti rečenicu te nadodati jednu riječ. Dakle, ukoliko učenik zaštekta, odnosno ne može se sjetiti riječi koju je rekao učenik prije njega, ispada. Pobjednik je onaj učenik koji uspije zapamtiti rečenicu s najviše točnih riječi.

8. Životinje pričaju priču

Studentica svakom učeniku kaže jedan broj od 1 do 6. Nakon što svaki učenik sazna svoj broj, studentica objašnjava kako su broj jedan slonovi, broj dva tigrovi, broj tri lavovi, broj četiri medvjedi, broj pet zmije, broj šest miševi te broj sedam ježevi. Studentica čita priču,

a zadatak učenika je da pažljivo slušaju priču te dogovorenim znakovima tijela i zvukovima reagiraju na ono što čuju. Slonovi trebaju lupati nogama o pod i glasno govoriti: tumba-tumba-tumba-ta. Tigrovi trebaju oštro izgovarati mijau-mijau-mijau. Lavovi trebaju snažno zavijati: aaaaaaaaaaaaaa. Medvjedi trebaju tri puta oštro reći: gr-gr-gr. Zmije trebaju ispuštati glas sssssssssssssss, a miševi ciju-ciju-cijum dok ježevi trebaju šušcati, što se ostvaruje trljanjem ruke o ruku i govoriti zzzzzzz. Nekoliko puta svaka skupina životinja ponovi svoj znak te studentica kreće čitati priču: U dalekoj afričkoj šumi, iza devet gora i devet planina živio je jedan veliki slon. Volio se kupati u rijeci, plivati s krokodilima i navečer se tuširati svojom surlom. Bio je poseban pa ga drugi slonovi nisu baš pretjerano voljeli. Zato je odlučio u šumskome carstvu pronaći nove prijatelje. I tražio je, i tražio i tako danima te jednoga proljetnog dana u šumi odjednom susretne veliku skupinu tigrova. Tigrovi su toga dana odlučili otići iz toga dijela šume jer im je bilo prevruće, ali i jer su ih često ometali neki zalutali lavovi. Lavovi, kraljevi šumskoga svijeta, nisu marili za druge životinje, nego su kraljevski šetali po šumama kako im se svidjelo. Tako je slon jednoga dana susreo tatu lava i s njim porazgovarao. Lav mu se požalio kako mali lavići u ovome dijelu šume ne mogu pronaći vodu pa su često žedni i tužni, a on ih teško opskrbljivati vodom. Na to mu je slon ponudio ponoć i predložio da svaki dan u svojoj surli lavići donosi vodu. Njemu to nije teško, a tako će se osjećati korisno. Tata lav s veseljem je prihvatio slonovu ideju. Taj je razgovor iz prikrajka slušala zmija kojoj je ova vrućina baš odgovarala, ali su je lavići svojim glasanjem često ometali u popodnevnom sunčanju i zato ih je odlučila uplašiti. Dok je tata lav razgovarao sa slonom, prikrala se lavićima i oštro ispustila jedan veliki sssssssssssssssssssssss sa svojim jezikom. Lavići su se uplašili i sklupčali, a zmija je ponovila svoj oštri sssssssssssssssssssssss. Mislili su da su gotovi, kad se odjednom iznenada pojavio mali jež i krenuo prema zmiji. Kad je zmija vidjela ježa, svom je svojom brzinom izletjela iz jazbine lavića i pokušala nestati na vrućem popodnevnom suncu. Jež se pobrinuo za laviće i čuvao ih sve dok se tata lav nije vratio kući. Od toga dana tata lav, lavići, slon i jež postali su veliki šumski prijatelji i više se nisu razdvajali, nego su jedni drugima pomagali i u lovu, ali i u čuvanju svojih životnih prostora od drugih životinja. Ljeto je tako svima postalo veselo i sretno, osobito lavićima, za koje su se svi, jako jako brinuli.

9. Pogodi riječ

Studentica dijeli učenike u tri skupine te proziva jednog dobrovoljca koji treba napustiti učionicu. Dok je dobrovoljac vani, studentica zajedno s učenicima odabire jednu riječ od tri slova, primjerice čet-vr-tak. Svaka skupina je zadužena za jedan slog, te kada se učenik vrati u učionicu u isto vrijeme sve tri skupine trebaju glasno izgovoriti dogovorenu riječ te učenik, odnosno dobrovoljac koji je bio vani treba pogoditi o kojoj se riječi radi.

10. Slikokaz

Učenici su podijeljeni u parove. Jedan učenik iz para je okrenut tako da gleda u ploču, a drugi učenik iz para tako da je leđima okrenut učeniku koji gleda u ploču. Učenik koji ne gleda u ploču ima papir i olovku, te se ne smije okretati. Učenik koji gleda u ploču opisuje učeniku sliku koja je na ploči te se ne smije okretati kako bi vidio što njegov par crta. Cilj je da nacrtana slika bude što točnija i sa što više detalja. Za opisivanje slike učenici imaju sedam minuta vremena. Slika je postavljena na ploči, te nakon što vrijeme istekne stavljamo od svih parova slike na ploču te uspoređujemo, analiziramo i utvrđujemo koja nacrtana slika je najslučnija zadanoj slici. Nakon toga se mijenjaju uloge u paru, učenik koji je crtao sada opisuje, a učenik koji je opisivao sada crta.

11. Aktivno slušanje

Učenici su podijeljeni tako da u svakoj skupini ima tri učenika. Studentica čita tekst te nakon toga im dijeli tekst sa 7 pitanja na koji svaka skupina treba za sebe odgovoriti. Učenici imaju deset minuta vremena, nakon čega slijedi analiza i proglašenje grupe koja je najaktivnije slušala.

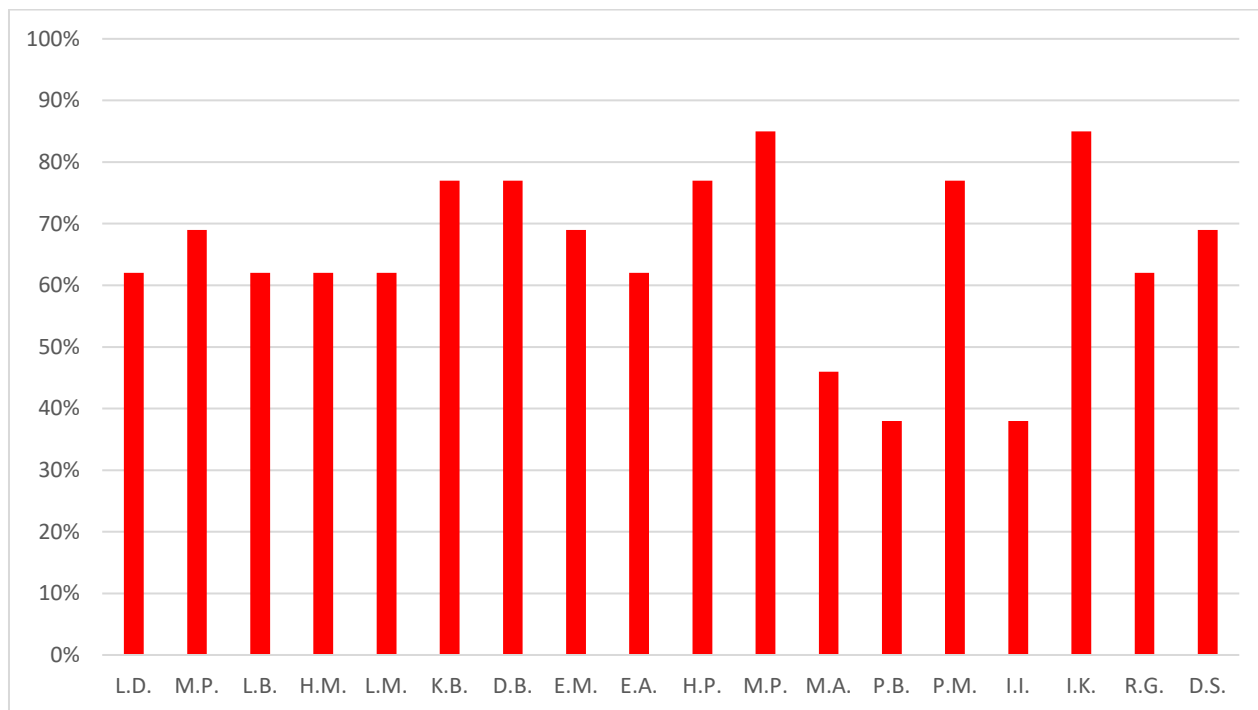
Nakon što su sve jezične igre provedene, slijedi još jedan test slušanja, koji se ovaj puta također provodi i u kontrolnoj skupini, dakle 3.b razredu. Tekst se čita u oba razreda (Prilog 3), te nakon pročitano g teksta učenici dobivaju listić na kojemu se nalazi 13 pitanja (Prilog 4). Na samom početka učenici 3.a odnosno eksperimentalna skupina, treba zapisati svoje ime i prezime i spol radi analize rezultata, dok učenici 3.b razreda trebaju zapisati samo svoj spol. Od 13 zadataka 2 zadatka su zatvorenog tipa, 1 zadatak gdje učenici trebaju poredati točan redoslijed dok su ostali zadatci nadopunjavanja i odgovaranja na pitanje.

5.5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

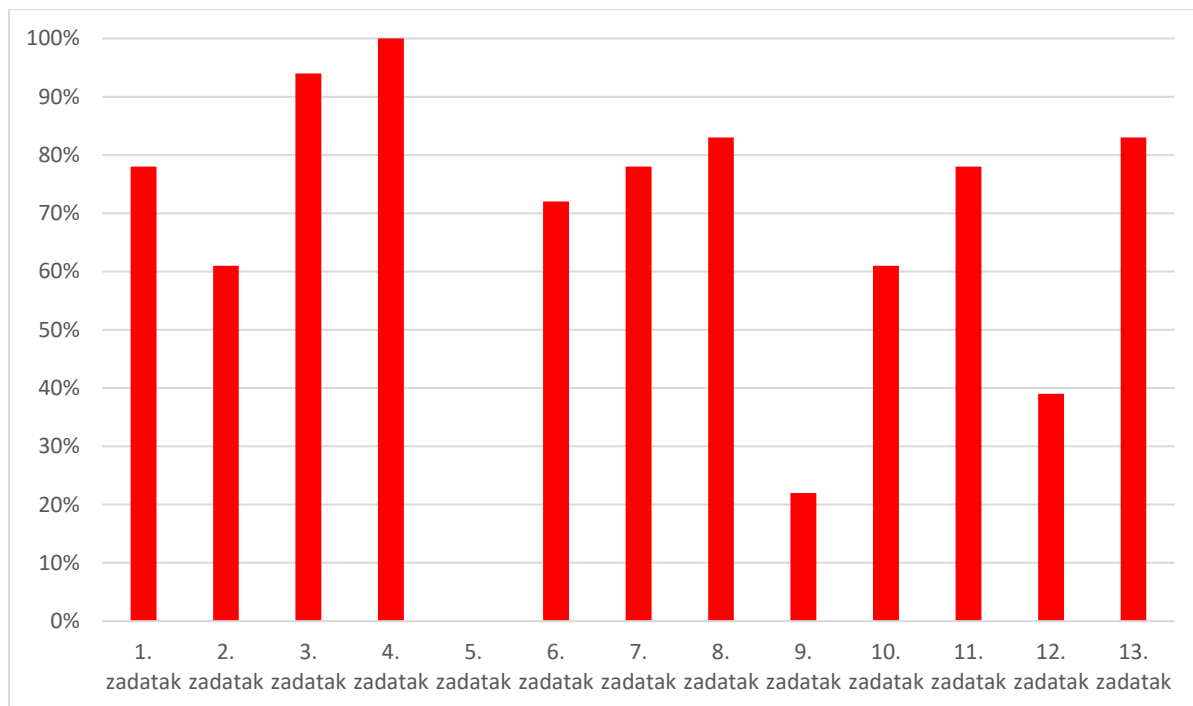
Temeljni cilj istraživanja jest bio ispitati uspjeh povezanosti provedbe jezičnih igara i uspjeha u jezičnoj djelatnosti slušanja. Prvi problem jest bio ispitati uspjeh učenika 3.razreda u jezičnoj djelatnosti slušanja. Prvi tekst s kojima se htio ispitati uspjeh jezične djelatnosti naziva se Olovka i miš autora Vladimira Suteeva. Uspjeh u jezičnoj djelatnosti slušanja jest 65% riješenih točnih odgovora što znači da učenici imaju prosječan uspjeh u jezičnoj djelatnosti slušanja, čime je prva hipoteza uspješno potvrđena.

Iz rezultata se može zaključiti da su samo dva učenika od ukupno 18 uspio ostvarila uspjeh od 85%, što je i najveći ostvareni uspjeh, dok su četiri učenika sa 77% na drugom mjestu kao najbolje ostvareni uspjeh. Najlošiji uspjeh su pokazala dva učenika s 38%. Također može se zaključiti da je 15 učenika od ukupno 18 riješilo test slušanja više od 50% točno.

Grafikon 3. *Uspjeh učenika 3.a razreda u jezičnoj djelatnosti slušanja*

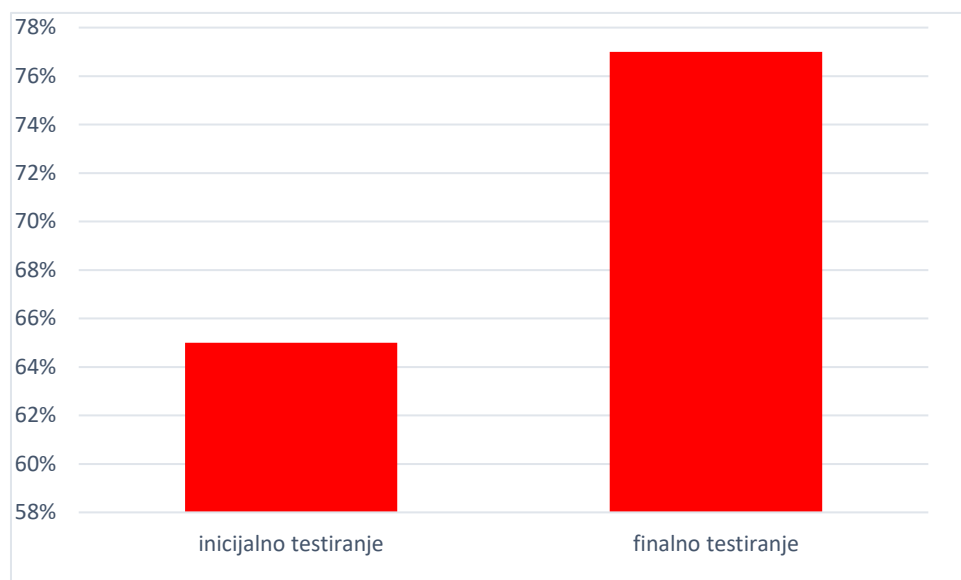
Grafikon 4. *Uspjeh učenika po zadacima*

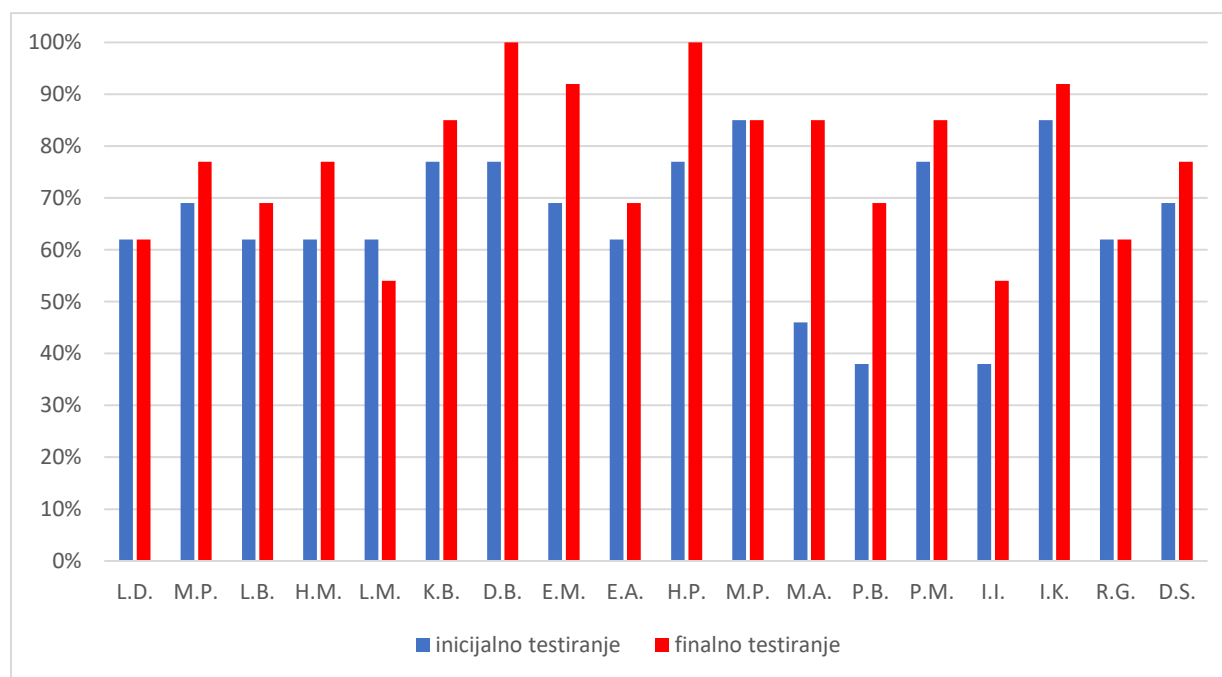
Iz rezultata je vidljivo kako učenici zadatke zaokruživanja i nadopunjavanja rješavaju bolje od zadataka esejskog tipa, gdje učenici sami moraju napisati odgovor. Iznimka je zadatak 5 koji je zadatak nadopunjavanja te niti jedan ga učenik nije riješio točno, što je jako iznenađujuće s obzirom da je u tekstu odgovor jasno naglašen na samom početku.

Drugi problem istraživanja jest bio ispitati utjecaj jezičnih igara na uspjeh u jezičnoj djelatnosti slušanja. Kontrolna i eksperimentalna skupina su imale jednak tekst slušanja autora Božidara Prosenjaka, a tekst se naziva Kućni ljubimci. Nakon slušanja, učenici su dobili pitanja na koja su trebali pismeno odgovoriti. Rezultati pokazuju kako se rezultati inicijalnog i finalnog testiranja statistički značajno razlikuju, pa tako možemo istaknuti uspjeh učenika u finalnom testiranju u riješenosti od 77% točnih odgovora, čime možemo potvrditi hipotezu da će jezične igre utjecati na uspjeh u jezičnoj djelatnosti slušanja.

Grafikon 5. Razlika između inicijalnog i finalnog testiranja učenika 3.a razreda

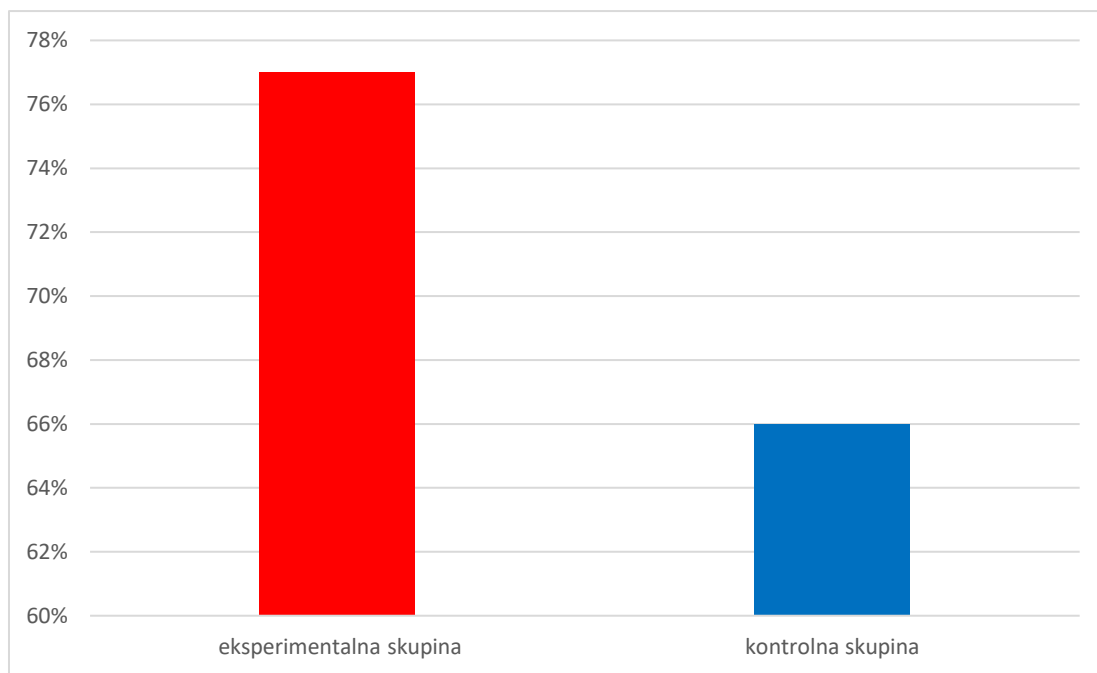

Grafikon 6. Razlika između inicijalnog i finalnog testiranja pojedinačno po učenicima

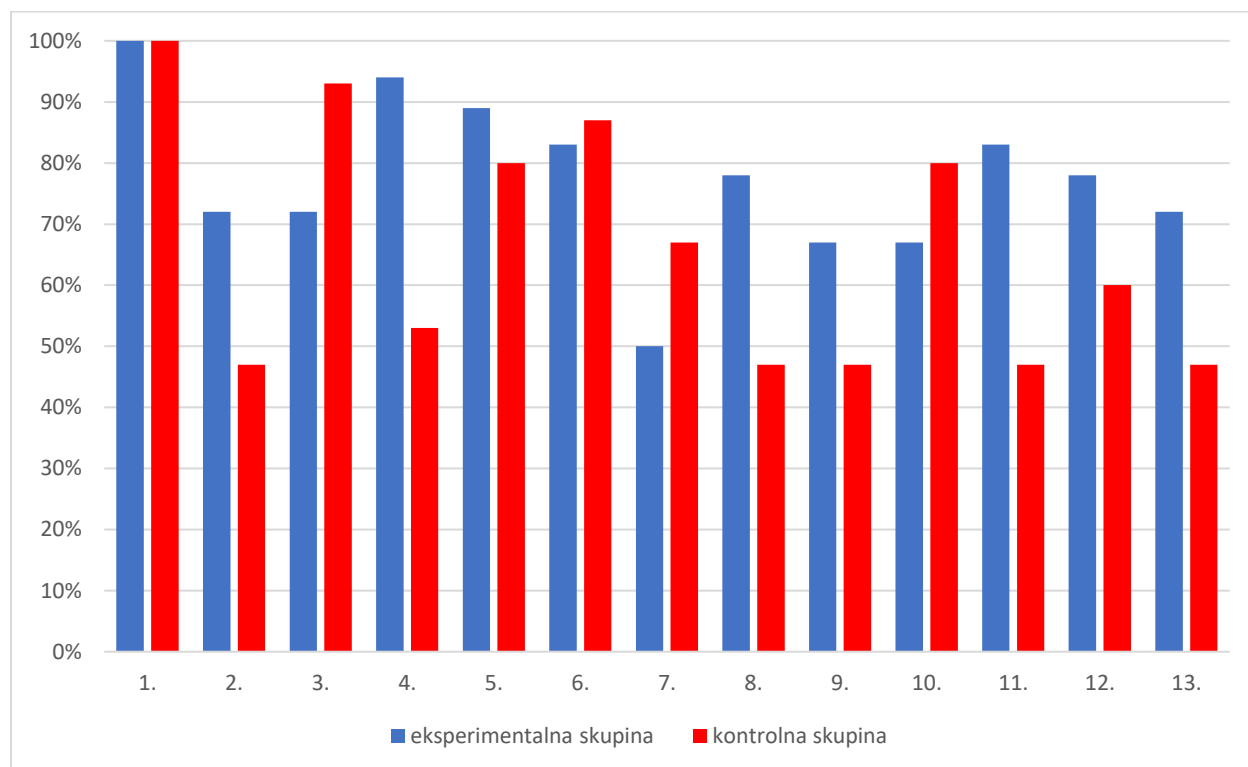
S obzirom da je pri inicijalnom testiranju ukupna riješenost iznosila 65%, a na finalnom testiranju 77%, možemo uočiti napredak od 12% zahvaljujući jezičnim igrama. Promatrajući finalno testiranje možemo vidjeti da su dva učenika riješila test 100%, što se u inicijalnom testiranju nije dogodilo. Kod jednog učenika slušanje je u finalnom testiranju bilo lošije, dok kod dva učenika nije došlo do nikakvog napretka. Kod ostalih 15 učenika vidljiv je uspjeh jezičnih igara, te najveći napredak je 31%, odnosno 4 zadatka točnije riješena, što ju grafikonu vidljivo kod jednog učenika.

Grafikon 7. *Usporedba rezultata kontrolne i eksperimentalne skupine*

Rezultati testiranja između eksperimentalne i kontrolne skupine pokazuju statistički značajan napredak eksperimentalne skupine za čak 11%. Uspješnost točnih odgovora kod kontrolne skupine jest 66%, što ponovno potvrđuje hipotezu da će jezične igre utjecati na uspjeh jezičnih igara u jezičnoj djelatnosti slušanja.

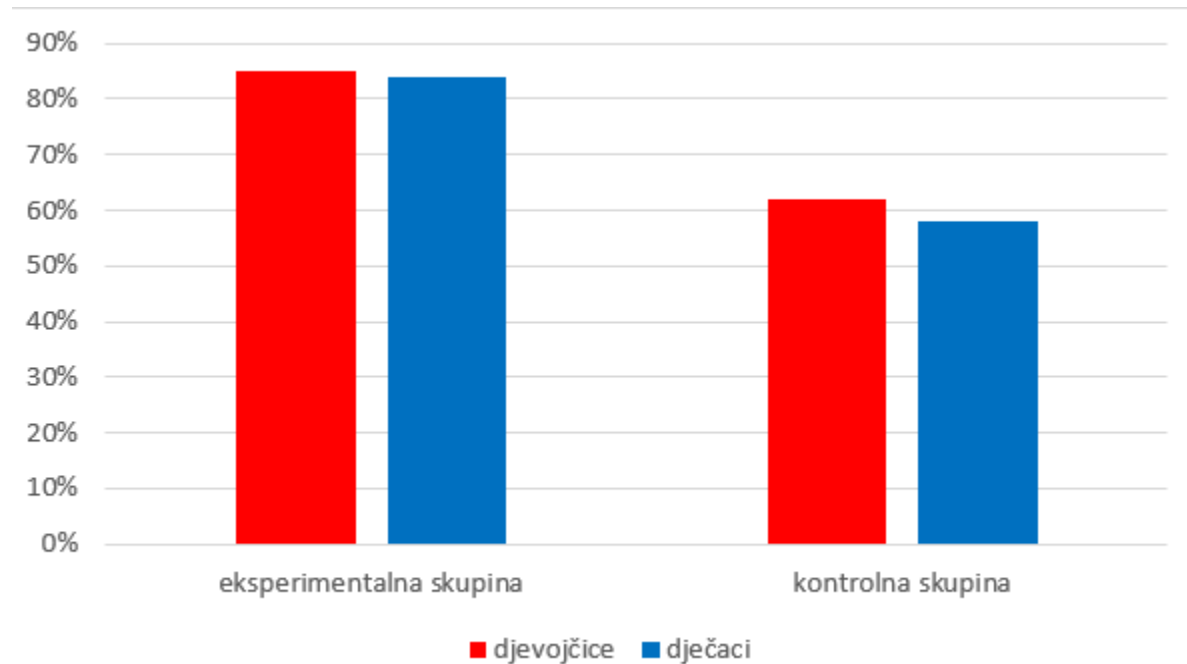
Grafikon 7. Usporedba rezultata kontrolne i eksperimentalne skupine po zadacima

Gledajući postotke riješenosti zadataka, kod prvog zadatka može se uočiti jednak postotak riješenosti eksperimentalne i kontrolne skupine. Ostali zadaci su bolje riješeni kod eksperimentalne skupine, te također može se zaključiti da postoje dva zadatka koja je kontrolna skupina bolje riješila od eksperimentalne, to su 6. i 7. zadatak.

Treći problem jest bio ispitati postoji li razlika među ispitanicima s obzirom na spol. Iz rezultata je vidljivo da kod eksperimentalne skupine nema statistički značajne razlike između dječaka i djevojčice, odnosno jezične igre su donijele jednak uspjeh kod oba spola. Iz rezultata je također vidljivo da kod kontrolne skupine djevojčice su čak 4% bile uspješnije od dječaka, što je statistički mala razlika, čime se s velikom sigurnošću može potvrditi hipoteza da se ispitanici u jezičnoj djelatnosti slušanja ne razlikuju s obzirom na spol.

Grafikon 8. *Usporedba rezultata s obzirom na spol*

6. ZAKLJUČAK

S velikom sigurnošću može se potvrditi da jezične igre mogu utjecati na jezičnu djelatnost slušanja. Jezične igre učenici shvaćaju kao zabavu i igru, no kod učenika primjenom jezičnih igara postižu se odlični rezultati. Temeljni cilj istraživanja jest bio odrediti povezanost jezičnih igara i uspjeha u jezičnoj djelatnosti slušanja. Prvi problem jest bio ispitati uspjeh učenika 3. razreda u jezičnoj djelatnosti slušanja. Rezultati su pokazali kako učenici imaju prosječan rezultat u jezičnoj djelatnosti slušanja. Sljedeći problem jest bio ispitati utjecaj jezičnih igara na uspjeh jezičnoj djelatnosti slušanja. Pokazalo se da su jezične igre utjecale na uspjeh u jezičnoj djelatnosti slušanja, te tako pokazale statistički značajnu razliku između eksperimentalne i kontrolne skupine. Osim toga, iz rezultata je vidljivo da su učenici nakon provedbe jezičnih igara napredovali u jezičnoj djelatnosti slušanja, čime je hipoteza da će jezične igre utjecati na jezičnu djelatnost slušanja potvrđena. Treći, odnosno posljednji problem jest bio ispitati razlikuju li se ispitanici s obzirom na spol. Prema rezultatima istraživanjima pokazalo se da se ispitanici ne razlikuju s obzirom na spol, te da su jezične igre jednako utjecale na uspjeh djevojčica i dječaka. Zaključno, valja istaknuti kako u nastavi treba koristiti što je više moguće jezične igre, jer dijete uči igrajući se, a obrazovni efekt se ostvaruje nesvjesno. (Pavličević -Franić, 2005)

7. POPIS LITERATURE

1. Aladrović Slovaček, K. (2018). *Kreativne jezične igre*. Zagreb: Alfa.
2. Aladrović Slovaček, K. (2019). Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika. Zagreb: Alfa.
3. Aladrović Slovaček, K. (2021). *O učenju jezika u pandemijskom vremenu – Language learning at the time of the pandemic*. Zagreb: Generis Publishing.
4. Aladrović Slovaček K., Skrbín A., Štepanić L, i Varjačić Lj. (2014). *Jezične igre u nastavnoj praksi*. Hrvatski časopis za jezik i obrazovanje. Vol 19 No. Sp. Ed 1., 2017. Zagreb: Učiteljski fakultet.
5. Bošnjak Botica, T. (2016) *Morfologija u ranome jezičnom razvoju*. Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika, 3(2), 1-5.
6. Cvetanović, Z. i Borborić V. (2019) *Poučavanje vokabulara učenika u prvom razredu osnovne škole: eksperimentalni pristup*. Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, Vol. 21 No 2.
7. Došen Dobud, Anka (2016). *Dijete – istraživač i stvaralac*. Zagreb: Alineja.
8. Duran, M. (1995). *Dijete i igra*, Jastrebarsko: Naklada Slap.
9. Duran, M. (2003). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
10. Jelaska, Z. (2005). *Jezik, komunikacija i sposobnost: Nazivi i bliskoznačnice*. Jezik, 52.
11. Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole I gimnazije u Republici Hrvatskoj. (2019). Zagreb. MZO.
12. Kuvač-Kraljević, J. (2015). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
13. Nacionalni okvirni kurikulum (2010). Zagreb: MZOS.
14. Nastavni plan i program za osnovnu školu u Republici Hrvatskoj (2006), Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.
15. Peti-Stantić, A. i Velički, V. (2009). *Jezične igre za velike i male*. Zagreb: Alfa.
16. Posokhova, Ilona (2009). *Zabavan jezik u slikama i igri*. Zagreb: Planet Zoe.
17. Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika. Zagreb: ALFA.
18. Pavličević-Franić, D. (2011). *Jezikopisnice*. Zagreb: Alfa.

19. Pavličević-Franić, D. (2018). *Utjecaj jezičnih djelatnosti slušanja i govorenja na razvoj komunikacijske kompetencije u procesu ovladavanja hrvatskim jezikom*. Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, Vol. 20. Sp. Ed. No. 2, 287-308.
20. Pavličević-Franić, D. i Aladrović Slovaček, K. (2011). *Utjecaj načina poučavanja na motivaciju i stav učenika prema hrvatskome jeziku kao nastavnome predmetu*. U: Napredak. 152 (2): 171-188.
21. Pavličević-Franić, D., Aladrović Slovaček, K. i Ivanković M. (2011). *Psiholingvistički utjecaj kreativnih jezičnih igara na usvajanje hrvatskog jezika u osnovnoj školi*. U: Zbornik radova So dobni pristop i poučavanja prihajajočnih generacija. 112- 121. Ljubljana: EDUvision.
22. Pavličević-Franić, D. i Gazdić-Alerić T. (2010). *Utjecaj udžbeničkih tekstova na rani leksički razvoj u hrvatskom jeziku*. Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika. BR. 3., 81. – 120. Hrvatsko fiološko društvo. Zagreb.
23. Šamo R. (2006) *Slušanje – receptiva ili produktivna jezična vještina*. U:Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu, 1 (1), 37-47.
24. Vodopija, Š., (2007). *Umijeće slušanja*. Zadar: Naklada.
25. Varga, R. I Somolanji Tokić, I. (2015) *Trebaju li nam sustavan odgoj i obrazovanje za aktivno slušanje?* U: Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu, 64(4), 647-660.
26. Vrsaljko, S. i Paleka P. (2018) *Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja*. Magistra Ladertina, 13, str. 139-159.

8. PRILOZI

Prilog 1

Olovka i miš

Na Vladinu stolu nalazila se olovka: Vlado je crtao razne slike. Olovka ga je slušala i Vlado je crtao sve što je htio.

Jednog dana Vlado je bio u igri. Na stol se popeo miš. Kad je vidio olovku, zgrabio ju je i ponio u rupu.

- Ostavi me! – zakukala je olovka. Ja tebi nisam potrebna. Ja sam drvo, a drvo se ne jede.

- Izgrickat ću te, jer me zubi strašno svrbe. A kad me zubi svrbe..., moram nešto grickati.

- Joj! – vrisnula je olovka. – Ostavi me da samo još nešto nacrtam, a poslije čini sa mnom što ti je volja – zamolila je olovka.

- Dobro, - pristao je miš – Hajde, crtaj!

Olovka je tužno uzdahnula nacrtala jedan kružić.

- Je li crtaš sir? – upitao je miš.

- Možda je i sir – odgovorila je olovka i nacrtala još tri kružića.

- To su, svakako, jabuke – kazao je miš.

- Možda su i jabuke – odgovorila je olovka i nacrtala razvučeni krug.

- Čekaj, pa to je mačka! – Molim te, ne crtaj dalje, - kazao je miš i pobjegao u svoju rupu.

Olovka je ostala živa, ali je svakog proteklog dana bivala sve manja.

Vladimir Suteev

Prilog 2

Ime i prezime, razred _____

1. Kako se naziva pročitana priča? _____
2. Koga je olovka slušala ? _____
3. Dopuni rečenicu:
Na Vladinu stolu nalazila se _____ .
4. Od čega je bila napravljena olovka?
a) od plastike b) od drveta c) od metala
5. Dopuni rečenicu:
Vlado je crtao olovkom _____ .
6. Gdje je miš našao olovku ? _____
7. Što je miš namjeravao učiniti olovci ? _____
8. Što miš mora raditi kad ga svrbe zubi? _____

9. Što je učinila olovka kad ju je miš zgrabio? _____

10. Što je olovka zamolila miša ? _____
11. Dopuni rečenicu:
Miš je mislio da olovka crta _____ i _____ .
12. Kad je miš pobjegao u rupu ? _____

13. Što je na kraju bili s olovkom?
a) umrla je od tuge b) ostala je živa c) miš ju je izgrizao

KUĆNI LJUBIMCI

Sofija i Nikola stanuju s roditeljima u velikoj zgradi na četvrtom katu. Za večerom, dok zveckaju žlice i tanjuri, brat i sestrice se kradomice pogledavaju. Napokon se oglasi dječak:

- Mi bismo željeli imati neku domaću životinju.

Mama i tata su se samo nasmiješili. Znaju oni da je dječja ćud prevrtljiva. Što danas traže, djeca već sutra zaborave.

Međutim, sutradan, dok su svi zajedno šetali gradom, u parku su vidjeli velikog psa.

- Ja bih takvog! – Nikola je s nadom pogledao oca. – Zar nije prekrasan?

- Za psa je život u stanu obično mučenje. Nikola, zar ti to ne znaš? – rekao je tata. I time je završilo.

- Iste je večeri Sofija kući donijela mačkicu. Bila je umiljata. Svi su se s njom igrali.

- Mogu li je zadržati? – upitala je djevojčica.

- Što? – usprotivila se mama. – Mačke posvuda ostavljaju dlake. Na kraju bi ih bilo i u našim tanjurima. Samo mi treba da se zarazite!

- Nakon nekoliko dana djeca su odvela roditelje u prodavaonicu malih životinja.

- Slušajte kako pjevaju kanarinci! Koliko ih je! – uzdahnuo je Nikola. – Kad bismo imali bar jednoga!

- Pogledajte papigine boje – oduševila se Sofija. – Ona ondje je najljepša.

- I ptice vole slobodu – uzvratio je otac. – Zar vam nije žao tih malih stvorenja u krletkama?

- Zatim su ušli u drugu prostoriju. Bezbroy je riba plivalo u velikom akvariju.

- Eno zlatne ribice! – ozarila se Sofija. – I nije skupa!

- Da je kupimo? – predloži Nikola. – Baš lijepo! – hladno je rekao tata. – A tko će je hraniti dok budemo na moru? Djeco, to je nepraktično.

- Onda nam kupite bijelog miša – opet se javio Nikola.

- Miš neće preko moga praga, nikada! – pobunila se mama.

- A zec? – ponada se Sofija. - Ili golub? – prihvati Nikola.

- Dosta! – prekine ih tata. – Idemo van!

Te večeri djeca su otišla u krevet razočarana i tužna. No mama i tata nisu zaboravili njihovu želju.

Jednog popodneva nakon povratka iz škole djeca su na balkonu opazila kućicu za ptice. Srce im je tuklo od uzbuđenja dok su u nju stavljali mrvice. Ali – ništa se nije dogodilo. Kućica je dugo ostala prazna. No jednog dana mama ih je probudila ranije nego inače.

Sofija i Nikola ugledali su na balkonu dvije ptičice koje su ključale svoj doručak. Zatim se veselo prhnule u visinu, zahvalno mašući djeci krilima. Hoće li sutra doći? Hoće, naravno. Našle su prijatelje!

Prilog 4

IME I PREZIME, RAZRED _____

1. Glavni likovi ove priče su _____ i _____ .
2. Gdje stanuju glavni likovi ove priče? _____

3. Što su djeca željela ? _____
4. Razgovor o kućnim ljubimcima započeli su za vrijeme:
a) doručka b) šetnje gradom c) večere d) prije odlaska u krevet
5. Zaokruži koju su životinju Sofija i Nikola susreli u parku:
a) mačku b) miša c) psa d) papigu
6. Koju životinju Sofija je donijela kući? _____
7. Zašto otac ne želi psa ? _____

8. Koje su životinje vidjeli u prodavaonici malih životinja ? _____

9. Ispred rečenice napiši redoslijed priče. Označi ih brojevima 1, 2, 3, 4, 5.
___ U prodavaonici malih životinja djeca su promatrala papigu.
___ Sofija je donijela kući mačkicu.
___ Nikola i Sofija žele bijelog miša.
___ Dvije su ptičice doletjele na balkon.
___ Djeca s roditeljima odlaze u prodavaonicu životinja.
10. Kako su se osjećala djeca nakon što su roditelji odbili svakog kućnog ljubimca?

11. Djeca su u kućicu za ptice stavila _____ .
12. Zašto je mama jednog dana djecu probudila ranije nego inače ? _____

13. Po čemu možemo zaključiti da su dvije ptičice našle nove prijatelje ?

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Martina Letić